פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע — זעה זייט 9

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 214 | Łódź, Poniedziałek 14 września 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג כ"ט אלול תרצ"א | № 214

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

מוראדיגע באהן-קאטאסטראפע הינטער בודאפעשט

35 טויטע, 40 פערוואונדעטע פון דעם אטענטאט

בודאפעשט, 13 (ספ. טעל.) 12 א זייגער ביינאכט איז 13 קילאמעטער הינטער בודאפעשט פארגעקומען א באמבען-אטענטאט אויף דעם שנעל-צוג, וואס איז געגאנגען פון וויען קיין בודאפעשט.

עס זענען אונטערגעלייגט געווארען אונטער די שינעס עטליכע באמבעס.

דאס איז געשעהן לעבען דער סטאציע פישטארבאגי.

דער אויפרייס איז געווען א געוואלדיגער. גראד ליגט די באהן-ליניע אויף א הויך פון עטליכע מעטער.

דער צוג איז אויפגעשפרונגען אין דער לופט. דער לאקאמאטיוו האט זיך אפגעריסען, אראבגעקייקעלט זיך אין א תהום פון 28 מעטער די טיף און נאך איהם — עטליכע וואגאנעס מיט פאסאזשירען.

עס האבען זיך געהערט הארצרייסענדע געשרייען.

קיין רעטונג האט נישט געקאנט זיין, ווייל ס'איז געווען שפעט ביינאכט. דער ערשטער סך הכל פון דער קאטאסטראפע איז 35 טויטע און 40 פערוואונדעטע.

לכתחילה האט קיינער פון דער קאטאסטראפע נישט געוואוסט.

די ידיעה איז אנגעקומען קיין בודאפעשט אין עטליכע שעה ארום. עס איז ארויסגעשיקט געווארען אויפ'ן ארט א ספעציעלער צוג מיט פאליציי און זשאנדארמען. אויפ'ן וועג האט מען געטראפען גיין עפיס א פערדעכטיגען מענשען, וועלכער איז ארעסטירט געווארען.

עס ווייזט זיך ארויס, אז ער איז אנ'אינזשיניער. ער האט נישט געקאנט געבען קיין אויפקלערונג, וואס ער האט געטון אזוי שפעט אויף דער באהן-ליניע.

עס זענען אַרעסטירט געווארען נאך עטליכע פערזאנען, און צווישען זיי א סטודענט פעטער בוכהאלק.

די ווייטערדיגע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דער אויפרייס-מאטעריאל איז געווען פון א געוואלדיגער קראפט און שטאמט פון דייטשער אויסארבייטונג.

די אונגארישע פאליציי האלט, אז דעם אטענטאט זאל האבען אויסגעפיהרט אנ'אינטערנאציאנאלע קאמוניסטישע טעראר-באנדע.

אין דעם צוג זענען געפאהרען זעהר א סך אויסלענדער, און עס האבען זיך געהערט הילפסרופען אין ענגליש, פראנצויזיש, דייטש, איטאליעניש און ענגליש.

מען ווייסט שוין, אז צווישען די דער'הרג'עטע געפינט זיך דער שעף פון דעם בעלגישען לופט-פלאט און זיין פרוי.

דער צוג איז געווען אנ'עקספרעס-צוג, וואס איז געגאנגען בודאפעשט — וויען — קעלן.

נעבען ארט פון דער קאטאסטראפע האט מען געפונען א צעטעל מיט אנ'אויפשריפט: „אויב די קאפיטאליסטישע ארדנונג וועט אונז נישט געבען קיין ארבייט, וועלען מיר זיך אליין נעמען".

בעקאנטע פוילישע ליטעראטען און פובליציסטען

ארעסטירט פאר קאמוניסטישער טעטיגקייט

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאניש). פרייטאג אין אָוונט האט די פאליטישע פאליציי אין ווארשא דורכגעפיהרט א רעוויזיע אין דער וואוינונג פון איזאַק לעוו אויף זשעלאַזנע גאַס 23, אין דער וואוינונג האבען זיך בשעת מעשה געפונען די ליטעראַטען און פובליציסטען יאַן העמפעל, וולאַדיסלאַוו בראָניעווסקי, אַלעקסאַנדער וואַט, עדוואַרד יאַנוס, משה באָוואָגראָדזקי און דער אייגענטימער פון דער וואוינונג לעוו.

אַלע דערמאַנטע פּערזאָנען זענען פון לאַנג געווען אונטער דער אויפזיכט פון דער פאליציי אַלס פערדעכטיגטע אין פיהרען אַ קאָמוניסטישע טעטיגקייט. בעת דער רעוויזיע ווי עס בעהויפטען די געהעריגע אינסטאַנצען זענען געפונען געוואָרען פיל מאַטעריאַלען, וואָס בעווייזען, אַז דאָס איז געווען דער רעדאַקציאָנס-קאָמיטעט ביים צענטראַל-קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי אין פּוילען.

אַלע, וואָס האָבען זיך געפונען אין דער וואוינונג זענען אַרעסטירט געוואָרען.

העמפעל איז אַ בעקאַנטער פּוילישער ראַדיקאַלער פּובליציסט, ער האָט בשעתו קאַנדידירט פון דער ליסטע „פון פערבאַנד פון פּראָלעטאַריאַט פון שטאָט און דאָרף צום סיים". איז שוין עטליכע מאָל געווען אַרעסטירט און געזעסען אין טורמע, וואָס און בראָניעווסקי זענען בעקאַנטע פּוילישע דיכטער, באָוואָגראָדזקי איז שוין אָפּגעזעסען אַ שטראָף פון פינף יאָהר טורמע.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 73 יאהר אונזער ליבע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער, אורגרויסמוטער און שוועסטער

נ. ע.

הענע וואלף

אשת המנוח אהרן פייטעל ז"ל

(פון דער היים גוטמאן) בירגעריז פון דער שטאט לאדז

די לויה קומט פאר היינט מאנטאג, דעם 14-טען סעפטעמבער 1931 (ג' תשרי תרצ"ב) 2 א זייגער נאכמיטאג פון טרויער-הויז פיעטריקאווער 115, וועגען וואס עס טיילען מיט איז גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

פערלעגענע שטייערן אין נאטור

רעגירונג האט שוין אנגענומען א געזעץ

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). די רעגירונג האָט שוין אויסגעאַרבייט און אָנגענומען דעם געזעץ־פּראָיעקט וועגען בעצאָהלען שטייער'ן אין נאַטור. דאָס געזעץ וועט צוגעשטעלט ווער'ן אויף דער נאָהענטסטער סעסיע פון סיים.

דער פּראָיעקט בעפולמעכטיגט דעם פינאַנץ־מיניסטער איינצומאָהנען פערלעגענע שטייער'ן אין נאַטור, דהיינו, אין קאָרן, ווייצען, האָבער, קאַרטאָפעל, קויהלען, די שטייער־צאָהלער וואָס וועלען געניסען פון דער הנחה, וועלע קאָנען צושטעלען אויף זייער חשבון די געהעריגע פּראָדוקטען צו די אָרגאַנען, וואָס וועלען אָנגעוויזען ווערען דורך דעם פינאַנץ־מיניסטעריום. קויהלען וועלען אָנגענומען ווער'ן לויט די פּרייזען אויפ'ן אָרטיגען מאַרק, תבואה און קאַרטאָפעל, מיט צעהן פּראָצענט טייערער פון די אָרטיגע פּרייזען.

אויב די שטייער־מאַכט האָט שוין אונטערגענומען עקזעקוציע־שריט געגען דעם צאָהלער און דער לעצטער וועט אויסדריקען דעם וואונש, צו בעצאָהלען די שטייער'ן אין נאַטור, וועט ער פון דער עקזעקוציע בעפרייט ווער'ן.

די פּראָדוקטען, וואָס וועלען אויף דעם אופן דערהאַלטען ווער'ן, וועלען זיין בעשטימט אויף צו אונטערשטיצען די אַרבייטסלאָזע און זייער'ע פאַמיליעס, דאָס געזעץ וועט אַזוי לאַנג זיין אין קראַפט ווי לאַנג עס וועט נויטיג זיין די הילף פאַר אַרבייטסלאָזע אין נאַטור.

אַ בעזונדער'ע פעראָרדנונג וועט בעשטימען וואָסער'ע פערלעגענע שטייער'ן מען וועט קאָנען בעצאָהלען אין נאַטור.

מורא'דיגער שטורם איבער האנדוראס

עם זענען אומגעקומען הונדערטער מענשען

ניו־יאָרק, 13. (ספּ. טעל) איבער בעליזע. די הויפּט־שטאָט פון האַנדוראַס צ.־אַמעריקא איז אַריבער אַ שרעקליכער אָרקאַן. פון הינטער די חורבות פון די צושטערטע בנינים האָט מען ביז איצט אַרויסגענומען עטליכע הונדערט דערהרגעטע. די גאַנצע צאָהל אומגעקומענע איז דערווייל נישט געלונגען פעסטצושטעלען, פון די דרייצעהן טויזענד היייזער פון דער געגענד איז דער גרעסטער טייל חרוב געוואָרען. בייטאָג און ביינאַכט זענען די אַרבייטער פערנומען מיט גראָבען מאַסען־קברים.

די גאַז־ און עלעקטריע־סטאַציעס זענען צושטערט געוואָרען, אַזוי אַז די שטאָט איז איינגעהילט אין פינסטערניש, דער אָרקאַן איז געווען אַזוי שטאַרק, אַז פיל אַלטע בוימער זענען אַרויסגעריסען געוואָר'ען פון דער ערד מיט די וואָרצלען.

לויט ווי עס גיבען איבער די לעצטע ידיעות זאָל די צאָהל אומגעקומענע פון אָרקאַן בעטרעפען אַכט הונדערט מענשען. דאָס וואַסער דערגרייכט אין בעליזע ביז פינף מעטער די הויך.

פאשיסטישע מלוכה־פערשווערונג אין עסטרייך

אפיציעלע רעגירונגס־קאמוניקאט אז די ארדנונג איז צוריקגעשטעלט

ווין, 13. (ספּ. טעל.) אין דער נאַכט פון שבת אויף זונטאָג פאַרטאָגס האָבען די עסטרייכישע האַקענקרייצלער, אונטער דער אָנפיהרונג פון היימאַט־שוץ־אָנפיהרער ד"ר פּפרימער געמאַכט אַ מלוכה־אַטענטאַט (פּוטש) אויף דער עסטרייכישער רעגירונג.

זייער אַקציע האָבען זיי אָנגעהויבען אין צפון טייל פון סטיריע אין אויבער־עסטרייך, און אין זאַלצבורג.

זיי האָבען פערכאַפּט די רעגירונגס־געביידעס, האָבען אַרעסטירט די רעגירונגס־בעאַמטע און אַ חברה פון עטליכע צעהנדליג טויזענד מאַן האָט זיך געלאָזט מאַרשירען קיין ווין.

די עסטרייכישע רעגירונג האָט זיך באַלד וועגען דעם דערוואוסט און אָנגענומען שוץ־מיטלען. באַלד האָבען זיך אויך מאָבילי'זירט די שוץ־בונדען פון די עסטרייכישע אַרבייטער, וועלכע האָבען גענומען גיין ענטקעגען.

די רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען אַנ'אָפּיציעלען קאָמוניקאַט אַז די אָרדנונג איז שוין בעהערשט; אַז אין ווין איז רוהיג, דאָס זעלבע — אין גראַץ, און אַז די לאַגע ווערט בעהערשט אינגאַנצען לאַנד. די רעגירונג רופט אויף די בעפעלקערונג צו רוה און אָרדנונג.

אויך די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי, האָט אַרויסגעגעבען אַנ'אויפרוף אין וועלכען זי ערקלערט, אַז די עסטרייכישע אַרבייטער זענען גענוג שטאַרק אָפּצושלאָגען די פאַשיסטישע אַטאַקע.

בעפרייט די ארעסטירטע יודען אין באליוויען

בוענאָס איירעס, 13. (יט"א טעלעגראַפיש). די יודען אין באָליוויען, וועלכע זענען מיט עטליכע טעג צוריק אַרעסטירט געוואָרען פאַר קאָמוניסטישע פּראָפּאַגאַנדע, זענען בעפרייט געוואָרען פון תפיסה, מחמת ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַז די בעשולדיגונג איז גרונדלאָז, דער פּאָליציי־שעף, וואָס האָט שאַנטאַזשירט די אַרעסטירטע יודען, איז בעזייטיגט געוואָר'ען פון זיין אַמט.

פערחתמ'עט די דרוקעריי פון „נאפשוד"

קראָקאָ, 13. (טעלעפאָניש). אין דער „דרוקאַרניאַ לודאָוואַ" וואו עס ווערט געדרוקט דאָס פּ.פּ.ס.'ישע בלאַט „נאַפּשוד", איז געקומען אַ קאָמיסיע און האָט אונטערזוכט דעם לאָקאַל, די קאָמיסיע האָט איינגעפונען אַז דער לאָקאַל ענטשפּרעכט נישט די נויטיגע זיכערהייטס־בעדינגונגען און האָט דעם לאָקאַל פערחתמעט, אַזוי אַז די צייטונג האָט שוין דערווייל נישט געקענט ערשיינען.

היטלעריסטען שלאגען יודען אין בערלין

בערלין, 13. (ספּ. טעל.)

היינט, אין דעם 2-טען טאָג ראש השנה, האָבען די דייטשע היטלעריסטען זיך געלאָזען איבער דער יודישער געגענד און מאַסענווייז געשלאָגען יודען. עס איז פערוואונדעט געוואָרען דער פּרעזעס פון פערבאַנד פון דייטשע יודען דר. לעאָן לעווענשטיין. די כוליגאַנעס האָבען אויך געשלאָגען יודען נעבען דער סינאַגאָגע. שפּעטער זענען די סינאַגאָגען בעוואַכט געוואָרען פון יודישע יונגעלייט.

אין עטליכע ערטער האָבען די היטלערלייט בענוצט רעוואָלווערן, און אויסגעהאַקט שויבען אין יודישע שטובען.

פּאָליציי איז אַרויס אין די גאַסען און נעפּרובט מאַכען אָרדנונג, פופציג היטלערלייט זענען אַרעסטירט געוואָרען.

צווישען דער יודישער בעפעלקערונג האָט געהערשט אַ פּאַניק.

די רבנים האָבען אויסגערופען נישט צו געהן צו תשליך.

כוליגאנעס דעמאלירן א שוהל

און מאכען קאמוניסטישע אויפשריפטן

דאַנציג, 31, (יט"א טעלעגראַפיש). ערב ראש השנה האָבען זיך עטליכע אומבעקאַנטע כוליגאַנעס אַריינגעריסען אין דער סינאַגאָגע, וואָס געפינט זיך אין דער פאָרשטאָט קינמענהויף און דעמאָלירט די שוהל־איינריכטונגען. דער ארון־קודש און דער גאַנצער שוהל־אינווענטאַר איז פון די כוליגאַנעס בעשעדיגט געוואָרען. פאַר'ן פערלאָזען די שוהל, האָבען די כוליגאַנעס געמאַכט אויף די שוהל־ווענד קאָמוניסטישע אויפשריפטען מיט רויטע קרייד.

די פּאָליציי פיהרט אַנ'אויספאָרשונג.

פּלוצלונגער טויט פון א מיסיאנער

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין וואַרשאַ איז היינט געקומען דער מיסיאָנערישער פּאַסטאָר עמנואל לאַנצמאַן, 63 יאָהר אַלט. געקומען איז ער אויף אַנ'אינספּעקציע־רייזע איבער די מיסיאָנערישע פּונקטען אין לאַנד.

דערווייל איז ער אַוועק אין אַ וואַנע וואו ער האָט בעקומען אַ האַרץ־שלאַג, און מ'האָט איהם געפינען אַ טויטען.

מזל־טוב! מיר ווינשען אַ הערצליכען מזל־טוב דעם רב
ר' הערש לייב קאַמינסקי
צוליב זיין אָננעהמען רבנות אין ריכוואַל.
בית החסידים ד'אַלעקסאַנדער
6207 מלודז, זאַכאַרניאַ 56.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אז די ביוראָ „OBRONA" (איינענטימער מאַקס באַרנשטיין) איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון שענקעוויטשאַ 15
אויף שענקעוויטשא 9
טעל. 124-19. מיט אַכטונג
ביוראָ „OBRONA"
6215 אינה.: מאַקס באַרנשטיין

איהר ברויכט נישט צו פאהרען קיין דאנציג
אַמאַיסען־איניעקציאָנען. אָריגינ... קרעל, דאַנציג—גיסטראָוו ביי גיכט, ... שמערצען פיהרט אַ דורך מיט'ן בעסטען ערפאָלג
Oberfeldscher
R. Hartwecker, Szerakowskiej 28
פון 1—4 פאָכמיטאָג.

אכטונג שניידערינס!
א'ערשטקלאַסיגע שניידערין, וואָס וויל איינפיהרען
א שניידער־פּראַצאוניע
קען איך אָפּגעבען אַ לאָקאַל, כדי צו בעטייליגען זיך אלס שותף. — — געפעלט'ס צו ערפאָהרען פּילינסקיעגאָ 89, פּאַרטער, רעכטע אָפּ. לינקס

דער בעוואוסטער מאַגאַזין פון ערשטקל.
לוקסוס־שיך
ל. אַדערבערג, פּיעטריקאָווער 17.
עמפּפעהלט צום הערבסט־ און ווינטער־סעזאָן אַ גרויסען אויסוואַהל פון די שעהנסטע מאָדעלען און נייעסטע גאַרנירונגען.
די פּרייזען זענען בעדייטענד ערמעסיגט.

דאנקזאגונג.
צו מיין אָפּפאָהרען נאָך וויען אויף ווייטערדיגע סטודיום אין קאָנסערוואַטאָריום, דריק איך אויס מיין הערצינגסטען דאַנק מיין תשובה'ען לעהרער פּראָפ. מ. דאַרגוזשאַנסקי פאַר זיין אמת ריכטיגע מעטאָדע און ערפאָלגרייכע צוגרייטונג צום עקזאַמען אין קאָנסערוואַטאָריום און ווינש איהם לאַנגע און פרוכטבאַרע יאָהרען אויפ'ן מוזיקאַלישען געביט.
גלייכצייטיג ווינש איך איהם אַ הערציגען גליקבט. געזונד.
פישל פּראַחמאַן.

Dr. Z. Rakowski
פאַר אוירען־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען
9 קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן און לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 5—8.

Dr. med. Kaltrecht
ספּעצ.־אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס־קראַנקה., נעהמט אָ פון 8—11 פריה, פון 1— 3 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוו נר.
זונטאָג פון 9 ביז 12 בטאָג.
פּיעטריקאָווער 10
טעל. 245-21.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פּרייזען.

Dr. med. G. GERSZTAJN
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אויגען־קראַנקהייט
צוריקגעקעהרט
טראַגוטאַ 12, טעל. 175-10.
נעהמט אָן פון 11—1 און פון 7—8 אָוו.
1754

אתרוגים
מובחרים
וגם לולבים והדסים
במקח השוה להורט וענצעל
פּלאַץ וואָלבאָשטשי 10 (נייער מאַרק)
עמנואל קאַפּעלוש

Dr. med. J LUBICZ
כירורג־אַרטאָפּעד
פּאָלודניאָווע 9, טעל. 183-17
צוריקגעקעהרט
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער
אייגענע פּראַצאָווניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען ווי: וואָקלאַדקעס אויף פּ'אַטפּוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.
נעמט אָן פון 2,30 ביז 4,30 נאָכמיטאָג.

Dr. med. I. Grynberg
אינערליכע קראַנקהייטען ספּעצ. פאַר האַרץ
צוריקגעקעהרט
CEGIELNIANA 17 צעגעלניאַנאַ 17
Telefon 17-415 טעלעפאָן

מאשין־מצות
ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע ווי אויך מצה־מעהל. אייער־פערפעל און סוכאַרקעס לויט קאַרלסבאַדער סיסטעם
מיר עמפּפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט־באַקאַנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראַל בעוואוסטער צוקערניע
ב. וויינבערג
38 פּיעטריקאָווער 38
:—: טעלעפאָן 143-82. :—:
אכטונג! עס ווערען אויך אַרויסגעגעבען פריהשטיקען, אָווענד־ברויטען
וועלכע איז פערזיכערט מיט ספּעציעל יום־טובדיגע געבעקסען

DR. MED. Jerzy SUDYA
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אַקושער־ און פרויען־קראַנקהייטען
ZIELONA 30 זשעלאָנאַ 30
טעלעפאָן 115-27
נעמט אָן פון 5 ביז 7 נאָכמיטאָג.

DR. MED. Józef Imich
ספּעציאַליסט פון אוירען, נאָז, האַלז און קעהל־קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
מאַבוזשסקי 1, טעלעפאָן 209-97.
נעהמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 נאָכמ.

Dr. B. Robinson
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 131-86
צוריקגעקעהרט.

אַ לאַנגיעהריגער קוואַליפיצירטער פאַכמאַן אין דער קאָנפעקציע־בראַנזשע איז גרייט איבערצונעהמען די ליטונג ביי אַ'עקספּאָרט־געשעפט אין דער זעלבער בראַנזשע. אָפערטען אונטער „A.A." אין אדמ. פון „נייעם פאָלקסבלאַט"

ספּאָרט-בעוועגונג

צום קאַמף
מיט דער דעמאָראַליזאַציע

ס'פּאַלט אַלץ טיפער און טיפער. ס'חורן זיך כסדר איבער פאַקטען פון גאַנגרענע און דעמאָראַ־ליזאַציע אין דער ספּאָרט-בעוועגונג. דער אופן פון אָרגאַניזירען די מייסטערשאַפטס-שפּילען אין אַלע געביטען פון דער ספּאָרט-בעוועגונג בעווייזט, אַז נישט אַלץ איז אין אָרדנונג. שוין עטליכע יאָהר ווי אין די רייהען פון די ערנסטע ספּאָרטלער און געוויסענהאַפטע פיהרער פון דער ספּאָרט-בעוועגונג ווייסט מען דערפון: אַז סגעצייכענט, נאָר מ'האָט וועגען דעם נישט הויך גערעדט, נאָר זיך געסודלט אין אויער.

די דעמאָראַליזאַטאָרען זענען צוליב דעם געוואָרען חוצפה'דיגער און אונפּערשעמטער אַז מ'האָט אָנגעהויבען צו טרייבען חוזק פון אידעאַל. ברידערליכקייט און ריטערליכקייט עפענטליך אַה: שום בושה ס'איז געקומען דערצו, אַז די העכסטע אָנפיהרערשאַפטען האָבען שוין אויף זייערע טאָג-אָרדנונגען פונקטען וועגען איבערקויפען שפּילער. אַז זיי זאָלען בכיון דערפיהרען צו פערשפּילען „מייסטערשאַפטס-פאַרמעסטונגען". מ'האָט פאַקטען וועגען איבערקויפען איינצעלנע „ספּאָרט טאַלענטען" אַז זיי זאָלען זיך נישט שטעלען צו פאַרמעסטונגען כדי דער געגנער זאָל נישט בעקומען דעם טיטול פון מייסטער און נאָך אַזעלכע בלימעלעך פון „ריטער־ליכען" ספּאָרט-קאַמף.

די דאָזיגע מעטאָדען, האָבען זיך שוין אָנגע־הויבען אַריינצובעקומען אין די רייהען פון דער יודישער ספּאָרט-בעוועגונג. אַזוי האָבען מיר שוין פאָריגע וואָך געזעהען די האַנדלונג פון גאַרבאַזש'ן פון וואַרשעווער „מכבי" פאַר דער באָקס-מייסטער שאַפט מיט „פּאָלאָניאַ". אַזוי האָבען מיר געזעהען ווי מ'דעקט זיך מיט'ן טיטול טרעגער פון אַ יודיש ספּאָרט-פעראיין, כדי צו ווערען אַ פּראָפעסיאָנעלער דינגז-קעמפער און צו מאַכען סענסאַציע. אַזוי זענען פערהאַן פיל פאַלען וואָס קומען נישט אין דער עפענטליכקייט.

די יודישע ספּאָרט בעוועגונג איז יונג, נאָך נישט פעסט און שטאַרק אָרגאַניזירט, זי האָט אידעאַלע צילען, אָהן וועלכע דער בעל-הדבר איז די מיה נישט ווערט, אויב די יודישע ספּאָרט-בע־וועגונג וועט נישט באַלד אין אָנהויב אָפּגעהיטען ווערען פון דער דעמאָראַליזאַציע. וואָס כאַפּט זיך אין איהר אַריין, קען די גאַנצע בעוועגונג פון אינווייניג אויפגעריסען ווערען און ס'וועט שווער זיין דאַן עפּיס אויפצוטון:

דער געפאַר פון דער שעה איז דעריבער אויסצורייסען דאָס ווילדע גראָז. וואָס האָט זיך אַריינגעכאַפּט אין דעם שעהנעם געוויקס.

דער געפאַר פון דער שעה איז נישט צו בעהאַלטען אַלץ שלעכטס. נאָר דאָס אויסצושטראַגן עפענטליך, קעמפען דערמיט מיט אַלע מיטלען, זיך נישט אָפּשרעקען פאַר פערלירען טאַלאַנטען, ווייל אויף זייער אָרט וועלען קומען די מאַסען, וועלכע טרייסלען זיך אָפּ פון אַזעלכע מעטאָדען.

די יודישע ספּאָרט-בעוועגונג האָט קיינמאָל נישט בערעכטיגט אַזעלכע גענג און וועט זיך פון זיי אויך ווייטער בעפרייען, מיר שטרעבען צו דערציהען אַ יונגערען דור פיזיש און גייסטיג אונז האָט זיך שוין אין אַ געוויסער מאָס איינגע־געבען צו צובריינגען די גלייכגילטיגקייט פון דער יודישער געזעלשאַפט צו אונזער אידעע און מיר האָבען בעוואונען דעם צוטרוי פון פּאָרטגעשריטע־נעם טייל פון דער יודישער געזעלשאַפט, זאָלען מיר זיך בעמיהען דעם צוטרוי מעהר נישט צו פערלירען, דורך אַן ענערגישען קאַמף מיט דעמאָ־ראַליזאַציע און דעמאָראַליזאַטאָרען.

י. ר—ג.

„ל.ק.ס." — „רוך" 4:0 (1:0)

נישט קוקענדיג אויף דעם נישט זיכערען וועטער, איז אויפ'ן דאָזיגען מעטש וועגען דער „ליגע" מייסטערשאַפט פון פּוילען געקומען אַן עולם פון העכער צוויי טויזענד מענשען. די רעזולטאַטען פון די לעצטע „ליגע"־קאַמפען פון די אויבענדערמאָנטע מאַנשאַפטען, האָבען געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון דער פּוילישער ספּאָרט־וועלט און דעריבער האָט דער נעכטיגער מעטש אַרויסגערופען אַ גרויסען אינ־טערעס.

ביידע מאַנשאַפטען האָבען זיך געשטעלט פאַר'ן ריכטער ה' בזשעזשינסקי פון פּויזען אין זייער בעסטע צוזאַמענשטעלען „ל.ק.ס." אין אָנגריף מיט קאַ־ראַשע און אין דער פערטיידיגונג מיט ראַדאָמסקין, די דאָזיגע ענדערונג האָט זיך אַרויסגעוויזען אַלס אַ געלונגענע, ווייל קאַראַש האָט אַרויסגעוויזען אַ גרויס פערשטענדניש אין צוזאַמענשפּיל מיט העדבסטרייכען און האָט דעם לעצטען כסדר געשיקט אין קאַמף, ער האָט אָבער איגנאָרירט די לינקע זייט פון אָנגריף, און דאָס האָט אָהן שום ספק געבראַכט אַ שאָדען דער מאַנשאַפט.

אין אָנהויב פון מעטש איז דאָס שפּילען זעהר אינטערעסאַנט. „רוך" ענטציקט דעם עולם פשוט מיט איהר טעכניק, און לאָזט פשוט נישט קומען צום וואָרט דעם געגנער, איינגע געמויערטע פּאָזיציעס נוצען „רוך'ס" שטורמער נישט אויס. „ל.ק.ס." ווערט, ווייזט אויס נישט איבעראַשט פון „רוך'ס" איבערמאַכט, און איינציגוויז בעהערשט זי דעם פּלאַץ און נאָך פאַר דער פּויזע שיסט טשמיעלאַ גאַנץ אונגעוואַרטעט דאָס ערשטע טויער פון טאָג.

נאָך דער פּויזע איז ווידער „ל.ק.ס." די אַנגרייפענדע מאַנשאַפט און לאָזט נישט דעם געגנער אויף קיין מינוט קומען צום וואָרט, דאָס שפּי־לען איז אין דער צייט ווייניגער אינטערעסאַנט ווי פריהער און שטעהט אויף אַ נידעריגער מדרגה, די אונטערטויער מאָמענטען שאַפען זיך מעהר פון צופעליגע דורכברוכען ווי פון אויסגערעכענטע אַק־ציעס. „ל.ק.ס." אָנגריף ווייזט אַרויס פיל לעבען, אָבער ער ווייזט נישט אַרויס קיין הויכער קלאַס, צוליב דער שולד פון „רוך'ס" טויערמאַן וועלכער לויפט אַרויס פון טויער שיסט הערבסטרייך דאָס צווייטע טויער פאַר „ל.ק.ס."

דאָס שפּילען ווערט אוצט שאַרפער, הערבסט־רייך ווערט פערוואונדעט און פערלאָזט אויף צעהן מינוט דעם פּלאַץ, דורך דער צייט שיסט דורקא דאָס דריטע און שענסטע טויער פון מעטש, „רוך" גיט שוין איינגאַנצען איצט אויף דעם קאַמף און אָהן אַ ספּעציעלער אָנשטרענגונג פערגרעסערט שוין קאַ־ראַש דעם רעזולטאַט אויף 4:0.

נעכטיגע רעזולטאַטען פון די „ליגע"-קאַמפען אין פּוילען

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש).

„וואַרשאַוויאַנקאַ" — „פּאָגאָן" 3:1

פערדינטער נצחון פון „פּאָגאָן" וועלכער האָט בעשטעטיגט זיין גוטער פאָרם.

אַלע טויערען האָט ערצילט קאָזאַק.

„פּאָלאָניאַ" — „לעגיאַ" 1:1

נאָך אַ פערשאַרפטען קאַמף האָבען זיך די לאָקאַלע פוסבאָל-דערבי פערענדיגט מיט אַ רעמיס־רעזולטאַט 1:1.

„טשאַרני" — „ווּיסלאַ" 2:1

לעמבערג, 13. (טעלעפאָניש).

נאָך אַ גלייכען קאַמף האָט זיך דער היינטיגער „ליגע"־קאַמף צווישען „טשאַרני" און „ווּיסלאַ" פער־ענדיגט מיט אַ נצחון פאַר „ווּיסלאַ" אין רעזולטאַט פון 1:2.

„גאַרבאַרניאַ" — „וואַרטאַ" 2:2

קראָקע, 31. (טעלעפאָניש).

דער דאָזיגער מעטש איז, ווי עס איז געווען פאָראויסצוזעהען געשטאַנען אויף אַ הויכער מדרגה און האָט זיך פערענדיגט מיט אַ רעמיס־רעזולטאַט פון 2:2.

סענסאַציאָנעלע רעזולטאַטן אַריבערצוגעהען אין דער „ליגע"

„נאַפּשיד" — „ר.ק.ס. 2:13!

ליפּיני, 1. (טעלעפאָניש).

גראַנדיעזער נצחון פון „נאַפּשוד" אין אַ צווי־שען-קרייז-מעטש אַריינצוגעהען אין דער „ליגע". נאַפּשוד ווערט נאָך דעם נצחון בעטראַכט — אַלס דער זיכערסטער קאַנדידאַט אַריינצוגעהען אין דער „ליגע".

„ל.ט.ס.ג." — „לעגיאַ" 2:4

פּויזען, 13. (טעלעפאָניש).

שעהנער נצחון פון „ל.ט.ס.ג." ביי דער שטאַר־קער „לעגיאַ" אין פּויזען.

דער דאָזיגער נצחון שטעלט „ל.ט.ס.ג." אַלס מייסטער פון איהר גרופּע.

„מקראַ" — „גריף" 1:3

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש).

אונדערוואַרטעטער נצחון פון וואַרשעווער מייסטער.

1 פּולק — 76 פּולק 9:0

22 פּולק — „וו.פּ.ס. (ראָוונאָ) 8:0

ספּאָרט-אונטערנעהמונגען פון שיסער-פערבאַנד

דעם פערגאַנגענעם זונטאָג האָט דער לאָדזער שיסער־פערבאַנד איינגעאָרדענט אויף „וו.ק.ס." — פּלאַץ אַ ספּאָרט יום-טוב אין דאָזיגען יום-טוב האָבען זיך אויך בעטייליגט די יודישע קלובען „הכח", און „מכבי". הגם עס זענען פאָרגעקומען לייכט־אַט־לעטישע אַרויסטריטען און ספּאָרט־שפּילען האָט דעם גרעסטען אינטערעס אַרויסגערופען דער פוסבאָל־מעטש פון „הכח" און טאַרנער „ט.ק.ס.".

די בעזונדערע רעזולטאַטען זענען פאָלגענדע: שטאַפעטען־לויף 3 מאָל 1000 מעטער' ס'ערשט אָרט פערנומען „ל.ק.ס.".

דעם אָלימפּישען שטאַפעט האָט ווידער געוואו־נען „ל.ק.ס." האַנד־באַל „מכבי"— „וו.ק.ס." 2:2.

„הכח" — „ט.ק.ס." 2:0

„הכח" האָט ווידעראַמאָל בעוויזען אַז ער קען בעזיגען שטאַרקע קלובען. הגם אין „הכח" האָבען געפעהלט צוויי שפּילער פון דער ערשטער מאַנשאַפט האָט ער דאָך געוויזען אַ שעהן שפּילען. דורך דער גאַנצער צייט פון מעטש האָט „הכח" געהאַט די גאַנצע איבערמאַכט און האָט אָהן אַ ספּעציעלער אָנשטרענגונג בעזיגט דעם געוועזענעם „ליגע"־קלוב מיט אַ רעזולטאַט פון 2:0.

די טויערען פאַר „הכח" האָבען ערצילט ערענ־בערג און קאָפּלעוויטש פון אַ שטראָף־שטויס.

איטאַליען- פּוילען 69:72

דער לייכט־אַטלעטישער מעטש צווישען פּוי־לען און איטאַליען האָט זיך פערענדיגט מיט אַ זיג פון איטאַליען אין פערהעלטניש פון 69:72.

עסטרייך-דייטשלאַנד 0:5

אינטערנאַציאָנאַלער פוסבאַל־מעטש.

לייכט-אַטלעטישער מעטש פון די פאַבריקס-קלובען

אין לייכט־אַטלעטישען מעטש פון די פאַבריקס קלובען וועגען בעכער, פון מלוכה־פּרעזידענט האָט דאָס ערשטע אָרט פערנומען קרושע־ענדער פון פאַר ביאַניץ מיט 93 פונקטען פאַר שייבלער און גראָהמאַן.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקה.
און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער.
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָ־לאָגישע און נערוועז-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאָמפּ. עלעקטרישער היילקאַבינעט קאָסמעטיק.
— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.
נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

די פּרייזען צוליב'ן קריזיס בעדייטענד פערקלענערט
בעמערקונג: מיר בעזיצען אַ גרויסען אויסוואַהל פון עלעגאַנטסטע
ספּאָרט-היטלער.

דאָס בעקאַנטסטע מענער-הוט-געשעפט
„SPLENDID"
11-טער ליסטאָפּאַד 31 (קאָנסטאַנטינער)

ומפּפּעהלט צום קומענדיגען הערבסט- און ווינטער-סעזאָן
דעם רייכסטען אויסוואַהל פון
מענער-היטען
פון די נייעסטע פאַסאָנען *.* פון אין און אויסלענדישע פירמעס

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג – 12 בייטאָג. פּאָפּולערע פּרייזען! אויפ'ן I סעאַנס זענען די פּרייזען צו 50 גר. און 1 זל. ∴ ∴ ∴ נעכסטער פּראָגראַם: „נאָך סיביר

ערעפנונג פון סעזאָן!
דאָס פּרעכטיגע פילם-מייסטערווערק אין דער טשעכישער שפּראַך א. נ.:
איהר בחור'ל
— אין די הויפּטראָלען:
MAGDA SONIA, JAŚ FEHER
און דער בערימטער טשעכ. פידעל-שפּילער
JAROSŁAW KOCIAN
פילם פול מיט סענטימענטען.

APOLLO
11-טען ליסטאָפּאַד נומ' 16.
היינט פּרעכטיגע פּרעמיערע!
דער קעניג פון געלעכטער און הומאָר!
דער גרעסטער עקראַן-קינסטלער
BUSTER KEATON
היינט פּרעכטיגע פּרעמיערע!
אין זיין בעסטער קרעאַציע א. נ.
„פּראַכט פון גאַסטפריינדליכקייט"
געלעכטער ביז טרעהרען! זאַרגלאָזע פרעהליכקייט! אינטערעסאַנטע אַקציע!
פּרייזען פון די פּלעצער אויף די ערשטע סעאַנסען צו 30, 50 און 75 גר.
אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג—12 בייטאָג.

Dr. J. Herszfinkiel
ספּעציאַליסט פאַר קינדער-קראַנקהייטען
Zawadzka 15, tel. 111-87
צוריקגעקעהרט.

Dr. MED. H. LUBICZ
ספּ. פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 13-142
עמפּפאַנגס-שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8, זונטאָג און יו"ט 9—1, פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל

Lekarz-Dentysta
St. GELBERG
Zawadzka 14, tel. 108-33
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אָן פון 10—2 און פון 4—7 אָוונט.

Dr. med. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 20193
ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג
נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אָוונט.
זונטאָג און יום-טובים פון 9—1 בייטאָג.

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז,
14 סעפטעמבער 1931

זעלבסטהילף
די גרויסע נויטווענדיגקייט

אין אַן־אַרטיקעל אונטער'ן נאָמען „יאוש איז נישט קיין היילמיטעל" שרייבט ד"ר י. טהאָן אין „נאָווי דזיענניק":

יאוש איז נישט קיין מעדיצין נאָר אַ קראַנקהייט, און דאָ האַנדעלט זיך וועגען דער היילונג. און אַ מיטעל געגען שווערע געזעלשאַפטליכע קראַנקהייטען איז זעלבסטהילף! זעלבסטהילף, וואָס ווערט אונטערגענומען און אויסגעפיהרט אין ברייטסטען מאַסשטאַב.

קודם כל אין דער פאָרם פון קאָנצענטרירטען קאָלעקטיווען ווילען, וואָס זאָל אויסגעדריקט ווערען מיט דער גאַנצער קראַפט פון איבערצייגונג.

ווען, אַ שטייגער, פון „וויסען הויז" געהט אַרויס אַ בעפעהל אָדער אַן־עצה, אַז מען דאַרף פערביכטען פיער מיליאָן באַלען בוימוואָל, כדי נישט צו דערלאָזען, אַז די דאָזיגע סחורה זאָל ביליג ווערען, דאַרף די געזעלשאַפט אויסרופען מיט דער גאַנצער קראַפט פון איהר שטימע: דאָס איז שוץ פון קאַפיטאַל און נישט שוץ פון מענשען, און מיר ווילען ראַטעווען די מענשען, אַפילו ווען דער קאַפיטאַל זאָל איינגעשרומפען ווערען. ווען די רעגירונג וועט זאָגען: מיר וועלען העלפען אין שיכט אויפ'ן חשבון פון צווייטען, מוז די געזעלשאַפט הויך אויסרופען, אַז דאָס איז נישט קיין ווילען צו ראַטעווען מענשען פון נויט, נאָר אַ ווילען צו ראַטעווען זיך פאַר גרויסע פויסטען, כדי צו בלייבען אַקעגען אַן־אָרימאַן מיט שוואַכע פויסטען, פאַר וועלכע מען דאַרף נישט מורא האָבען.

און קודם כל מוז די געזעלשאַפט רופען הויך און אָהן אויפהער איין זאַך: אַנשטאָט צוצוגרייטען געגענזייטיגען מאָרד, גרייט־צו אַ פרידליכע צוזאַמענאַרבייט פון די פעלקער, אַנשטאָט האַרמאַטען בויט הייזער און שולען, באַהנען און וועגען. דער פאַציפיזם איז אַנשטאָט אַן־אַבסטראַקטען אידעאַל געוואָרען אַ פולשטענדיג פראַקטישע פאָדערונג און דאָס הויפטמיטעל געגען דער שרעקליכער קראַנקהייט פון אַרבייטסלאָזיגקייט און עקאָנאָמישען דלות. פאַציפיזם איז נישט מעהר קיין שפילצייג פאַר פילאַנטראָפען, נאָר אַן־עלעמענטאַרע נויטווענדיגקייט פון דער גאַנצער מענשהייט.

דאָס איז זעלבסטהילף אין ברייטערען זין פון וואָרט.

אָבער אויך אין ענגערען זין איז געזעלשאַפטליכע זעלבסטהילף אַן־אומבעדינגטע נויטווענדיגקייט העלפט אייך איינער דעם אַנדערען. דערלאָזט נישט אַז אימיצער זאָל ליידען קעלט און הונגער!

אויב דער דאָזיגער רוף בעציהט זיך צו אַלע מענשען, צו יעדער געזעלשאַפט, דאַן בעציהט ער זיך מיט אַ דאָפעלטער קראַפט צו דער יודישער געזעלשאַפט. צי וויסען מיר עס דען נישט? וועגען אונז וועט מען פערגעסען, אונז וועט מען נישט געפינען אויף די ליסטעס און אין די רשימות. ווער נאָטירט עס אַן־אָרימען סוחר'ל, וואָס האָט ליידיגע פאַליצעס און אין וועמעס געוועלב עס געהט קיינער נישט אַריין? קיינער נאָטירט איהם נישט, סיידען דער שטייער־עקזעקוטאָר. אָבער אויף דער ליסטע פון די אַרבייטסלאָזע איז ער נישטאָ, ווייל ער האָט נישט קיין רעכט צו בעקומען מלוכה־אונטערשטיצונג. אויף איהם איז מען אין כעס, צו איהם האָט מען פרעטענזיעס, און ער הונגערט אונטער אין דער שטיל. אָדער ווער נאָטירט די יודישע בוכהאַלטערס, אַנגעשטעלטע, וואָס האָבען שוין לאַנג פערלוירען די פאָסטענס, אָדער די האַנדעלס־אַגענטען, וואָס האָבען שוין פערגעסען, ווען זיי האָבען עס אַמאָל געשלאָסען אַ געשעפט? אָדער ווער נאָטירט אונזערע מעקלערס אויף וועלכע יעדער סמיק איז גרייט צו וואַרפען אַ שטיין און יעדער געלערנטער עקאָנאָמיסט וועט אויף זיי רופען מיט צאָרן און פעראַכטונג פאַראַזיט! און ער איז דערווייל אַרבייטסלאָז, הונגעריג, איינפאַך הונגעריג, ווייל ער איז מ'ראַדיג אַרבייטסלאָז.

נישטאָ קיין צווייפעל: אונזער מאַסען אַרבייטסלאָזע וועט מען נישט בעמערקען, אַן זיי וועט מען פערגעסען, זיי וועלען נישט אַרומגענומען ווערען דורך די גרויסע רעטונגס־אַקציעס אַפילו מצד דער רעגירונג.

דאָ הויבט זיך אָן פאַר אונז אַ גאַנץ בעזונדער קאַפיטעל פון אייגענאַרטיגער זעלבסטהילף, פראָדוקטיווער, ברייטער, גרויסער, אַזאַ גרויסער, ווי גרויס עס איז די נויט, וועלכע זי דאַרף לינדערען.

מען בעגעגענט איצט מענשען מיט פנימער אויסגעקרומטע פון יאוש, מיט אויגען אויסגעלאָשענע פאַר שרעק. דאָס איז אַ קראַנקהייטס־צושטאַנד און נישט קיין מיטעל געגען דער קראַנקהייט. אַ מיטעל איז אַקטיוויטעט, זעלבסטהילף, אַ טעטיגער אַלטרואיזם. איך וואָרען פאַר יאוש, איך רוף צו זעלבסטהילף.

דר. י. טהאָן.

די צוקונפט פון פעלקערבונד
איז אפהענגיג פון דער ענטוואפנונגס-פראגע
רעדע פון מיניסטער קורציוס אין גענף

אויף איינער פון די לעצטע זיצונגען פון פעלקערבונד האָט גענומען אַ וואָרט דער דייטשער אויסערן־מיניסטער קורציוס, וועלכער האָט אין זיין רעדע בעריהרט אַלע וויכטיגסטע פראַגען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פאָליטיק. קורציוס האָט זיך הויפטזעכליך אָפגעשטעלט אויפ'ן פראָבלעם פון ענטוואָפענונג. פון דער דאָזיגער פראַגע, האָט ער געזאָגט, איז אָפהענגיג די צוקונפט פון פעלקערבונד. דייטשלאַנד ליגט גרויסע האָפנונגען אויף דער ענטוואָפנונג. די פראַגע פון ענטוואָפנונג איז ענג פערבונדען מיט דער פאָליטישער און עקאָנאָמישער סיטואַציע אין דער וועלט. אויך דער פינאַנציעלער קריזיס אין דייטשלאַנד איז פערבונדען מיט דער פראַגע פון די קריגס־חובות.

קורציוס אונטערשטרייכט, אַז דער מאָראַטאָריום, וואָס איז ערטיילט געוואָרען דייטשלאַנד דורכ'ן הובער־פלאַן, האָט אַ היסטאָרישע בעדייטונג, אָבער די פויזע איז אַ צו קורצע און עס דאַרף רעווידירט ווערען דאָס גאַנצע סיסטעם פון די אינטערנאַציאָנאַלע חובות.

צום סוף האָט קורציוס אונטערשטיצט דעם פאָרשלאָג פון איטאַליענישען אויסערן־מיניסטער גראַנדי וועגען אָפשטעלען די בעוואָפענונגען ביז עס וועט פערענדיגט ווערען די פאָרשטעהענדיגע ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ.

דייטשלאנד און מזרח-גאליציען
רעוועלאציעס פון א פוילישער צייטונג

מיט עטליכע טעג צוריק האָט דער „קראַקאַווער קוריער אילוסטראָוואַני" פערעפענטליכט עטליכע פאָטאָגראַפישע אויפנאַהמען פון דאָקומענטען, וואָס דאַרפען בעווייזען, אַז דאָס דייטשע אויסערן־מיניסטעריום אונטערשטיצט אַקטיוו די אוקראַינישע בעוועגונג אין מזרח־גאַליציען און אַז דייטשע בעאַמטע זענען אַפילו קאָמפּראָמיטירט אין אָרגאַניזירען די מערדערייען פון דער אוקראַינישער מיליטערישער אָרגאַניזאַציע. די דאָזיגע אינפאָרמאַציעס זענען איבערגעדרוקט געוואָרען אין אַ רייהע בלעטער און האָבען געמאַכט אַ גרויסען רושם. דערויף האָט דאָס דייטשע אויסערן־מיניסטעריום רעאַגירט מיט אַ הכחשה, אין וועלכער די דאָקומענטען ווערען אָנגערופען פאַלסיפיקאַטען. אין דער אָפיציעלער ערקלערונג פון וואָלף ביוראָ ווערט געזאָגט, אַז קיין שום דייטשער אמט האָלט נישט אויף קיין קאָנטאַקט מיט די אוקראַינישע אָרגאַניזאַציעס.

דער פוילישער אָפיציאָז רופט דאָגעגען אָן דעם קאָמוניקאַט פון וואָלף־ביוראָ אַ „קוריאָז" ווייל דער קאָמוניקאַט פערלייקענט מיט גאָרנישט די אויטענטישקייט פון די געבראַכטע דאָקומענטען. די צייטונג שרייבט, אַז קיין שום אַרויסדרעהענישען וועלען דאָ נישט העלפען און די דייטשע רעגירונג וועט אין דער פראַגע מוזען אָננעהמען אַ קלאָרע און אָפענע שטעלונג. אויף וויפיל דאָס דייטשע אויסערן־מיניסטעריום דעקט מיט זיין אויטאָריטעט געוויסע עלעמענטען, וואָס אונטערשטיצען די אַנטי־מלוכה'שע אַקציע אין מזרח־גאַליציען, וועט דאָס אַרויסדרעהען זיך גאָרנישט העלפען און די דייטשע רעגירונג מוז טראָגען דערפאַר די פולע אחריות.

אפקלאנגען פון דער מעשה בריסק
דער פראצעס פון דער „גאזעטא בידגאָסקא"

בשעתו האָט די צייטונג „גאַזעטאַ בידגאָסקאַ" אָפגעדרוקט זעהר אַ שאַרפען אַרטיקעל וועגען דעם ענין בריסק. דער אַרטיקעל האָט געהייסען „מאָראַלישע פערווילדונג". געגען דעם פעראַנטוואָרטליכען רעדאַקטאָר פון דער צייטונג מאַליכאַ איז פערפיהרט געוואָרען אַ פראָצעס פאַר בעליידיגען די מאכט. אויפ'ן פראָצעס אין בידגאָשטש האָט דער פערטיידיגער פון אָנגעקלאָגטען געפאָדערט מען זאָל איהם בעווייזען, אַז דאָס, וואָס איז געווען געשריבען אין אַרטיקעל, איז אמת; ער האָט פערלאַנגט מען זאָל צום פראָצעס אַרויסרופען אַ רייהע עדות, ווי געוועזענע דעפוטאַטען, וואָס זענען געווען אַרעסטירט אין בריסק, צושטעלען דאָקומענטען א. א. וו. דאָס בידגאָשטשער געריכט האָט די ביטע בעפרידיגט.

דאָ האָט זיך אין דער זאַך אַריינגעמישט דאָס איבערשטע געריכט, וואָס האָט פעראָרדענט, אַז צוליב טעמים פון עפענטליכער זיכערקייט זאָל דער פראָצעס אָפגעלעגט ווערען און זאָל איבערגעטראָגען ווערען אין טוירעגער געריכט.

בעת דער פערהאַנדלונג אין טוירענער געריכט, וואָס איז איצט פאָרגעקומען, האָט דער פערטיידיגער פון אָנגעקלאָגטען, דער וואַרשאַווער אַדוואָקאַט שורלעי, זיך געווענדעט צום געריכט מיט דעמזעלבען פאָרשלאָג וועגען אַרויסרופען עדות, וועלכע זאָלען בעווייזען, וואָס עס איז פאָרגעקומען אין בריסק. געגען דעם איז אַרויסגעטראָטען דער פראָקוראָר און דאָס געריכט האָט דעם פאָרשלאָג פון דער פערטיידיגונג אָפגעוואָרפען.

נאָכ'ן אויסהערען די רעדעס פון די צדדים האָט דאָס געריכט אין טוירען פעראורטיילט מאַליכאַ'ן אויף דריי וואָכען אַרעסט. דאָס אויספיהרען דעם אורטייל ווערט אָפגעלעגט אויף צוויי יאָהר.

„דאס גיהנם פון די אראבער"
נאוואטשינסקי וויינט איבער'ן גורל פון די אראבער

אומזיסט האָט מען אויסגעטראַכט אויף נאָוואַטשינסקי'ן, אַז ער איז אַן־אַנטיסעמיט. פאַרהאַן סעמיטען, וואָס פאַר זיי וועהטאָגט נעבעך נאָוואַטשינסקי'ס האַרץ און עס בעגיסט זיך ממש מיט בלוט צוליב די עוולה'ס, וואָס זיי ליידען פון אַנדערע סעמיטען. אַלע פערשטעהען, אַז דאָ געהט וועגען די צרות, וועלכע עס שטעהען אויס פון די יודען די אָרימע אַראַבער נעבעך. אין איינעם פון זיין לעצטער סעריע אַרטיקלען וועגען און געגען די יודען נעהמט זיך נאָוואַטשינסקי אָן די קשיוודע פון די אַראַבער. „דער גיהנם פון די אַראַבער", אזוי הייסט דער אַרטיקעל פון נייעם אַראַבער־פריינד.

אָהן גרעניץ און שרעקליך, שרייבט נאָוואַטשינסקי, איז דער גורל פון יענע אַראַבער, וועלכע לעבען אין פאַלעסטינע אין אַ צאָהל פון 800,000 מענשען. אפשר און אויף זיכער האָבען זיי אונטער דער ממשלה פון די טערקען געהאַט אַן־אָפּקומעניש אויף דער וועלט, אָבער אַ פאַקט איז, אַז איצט האָבען זיי אַ גיהנם פאַר דעם וואָס זיי האָבען געהאָלפען ענגלאַנד און דעם גענעראַל אַלענבי איינצונעהמען פאַלעסטינע, האָבען זיי איצט אַ גיהנם. זיי לעבען איצט איבער אַלעמדינג. וואָס עס האָבען איבערגעלעבט פאַר דעם קריג די פאָלאַקען אונטער דער דייטשער אָקופאַציע, אין אָבערשלעזיען, אין פאָמערן, אין גרויס־פוילען. עס געהט צו זיי אין זייער לאַנד די אייראָפעאישע ציוויליזאַציע, און אויב זי מאַכט זיך נישט קיין וועג מיט אייזען און פייער, איז יעדענפאַלס ווי די קרייצפאַרער, אויף אַ מאָדערנעם אופן מיט טאַנקען, וואָס בעשיסען די בעפעלקערונג, מיט עראָפּלאַנען, וואָס וואַרפען אַראָפּ באָמבעס אויף צובינטעוועטע דערפער... פונקט אזוי ווי קיין גרויס־פוילען איז געקומען אָהן אַ בפה א העכערע ציוויליזאַציע, אזוי קריגט אויך פאַלעסטינע קאַנאַליזאַציע, עלעקטריפיקאַציע, פאַסט טראַקטאָרען, העכערע לאַנדווירטשאַפטליכע קולטור, פאַמעראַנצען און ריצינוס־פלאַנצען, בעוואַסערונג פון דער וויסטע, ווײַן־קעלערייען אין כרמל, טראַקטאָרען, היגיענע, עלעקטרישע טראַמוואַיען, אָבער מיט די אַלע גוטע זאַכען האָבען זיי נלייכצייטיג אַ גיהנם".

נאָוואַטשינסקי אַפּעלירט צו די דעפוטאַטען פון ענגלישען פאַרלאַמענט, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט דער לאַגע פון די אוקראַינער אין פוילען, זיי זאָלען בעסער פאָהרען קיין פאַלעסטינע און זיך צוזעהן, ווי אזוי עס לעבען די דאָרטיגע „פעל־לאַכען".

—=:)O(:=—

גאנדהי אנגעקומען קיין לאנדאן
ער האלט זיין מיסיע פאר א ריין פרידליכע

לאָנדאָן, 13 (ספ. טעל.) גאַנדהי איז אָנגעקומען קיין לאָנדאָן. בעת זיין דורכרייזע אין פאַריז האָבען איהם זיינע אָנהענגער געמאַכט אַ גרויסע מאַניפעסטאַציע.

אין איינעם פון די גרעסטע לאָנדאָנער זאַלען איז פאָרגעקומען אַ פייערליכע אויפנאַהמע לכבוד דעם פיהרער פון די אינדוסען. זיצענדיג, האָט גאַנדהי געהאַלטען אַ רעדע, וועלכע האָט אויף עולם געמאַכט זעהר אַ גרויסען איינדרוק. זיין רעדע איז געווען דורכאויס אַ פרידליכע. אין איהר איז נישט געווען קיין איין פיינדליכע וואָרט לגבי ענגלאַנד. גאַנדהי האָט ספעציעל אַפּעלירט צו די יונגע אינדוסען, זיי זאָלען נישט פערשווערען די אונטערהאַנדלונגען מיט ענגלאַנד דורך בּאָיקאָטען.

דאס אנקומען פון ריזען-עראפלאן „דא. אקס" קיין ניו-יארק

דאס בילד איז איבערגעגעבען דורך ראדיא.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע, שלעכטע אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָוועגד.
בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען.

דער מסחר מיט וועקסלען

(פון אַ ספּעציעלע אויספאָרשונג)

פון יעקב לעשצינסקי.

אין פוילען צאָהלט מען פאַר אַלץ און אַלעמען מיט וועקסלען, אַפילו דעם דאָקטאָר און דענטיסט, וועלכע דיסקאָנטירען נאָכדעם די וועקסלען אויף דער גאַס. אַכציג פראצענט יודישע אַרבייטער בעקומען אויסגעצאָהלט מיט וועקסלען. איך זאָג „יודישע", ווייל די גויים מיט זייערע געזונטע גוי'אישע קעפּ פערשטעהען נישט אַזעלכע קאָמבינאַציעס, ווי אַ וועקסעלע אויף צוואַנציג זלאָטעס, מיט וועלכען מען דאַרף געהען אויף דער בערזע און עס פערקויפען פאַר 17, אָדער גאָר פאַר 15 זלאָטעס.

מיט וואָס ערקלערט זיך אַזאַ ערשיינונג, וואָס זעהט אויס אין די אויגען פון די לעזער ווילד און אומפערשטענדליך?

אין פוילען איז נישטאָ קיין קאַפּיטאַל פאַר פיהרען די געשעפטען. אויף אַ בעפעלקערונג פון 30 מיליאָן נפשות זענען סך הכל פערהאַן אַנדערטהאַלב מיליאַרד זלאָטעס, בעת דער מלוכה־בודזשעט בעטרעפט דריי מיליאַרד זלאָטעס. קיין הלוואות פון אויסלאַנד קומען נישט אַריין. די פּראָדוקציע פון לאַנד איז אַ קליינע, זעקס מאָל ווייניגער ווי אין דייטשלאַנד, בעת די בעפעלקערונג פון פוילען איז נאָר צוויי מאָל קלענער, יעדער זלאָטע געהט דורך אַ סך הענד און דעריבער צאָהלט מען דאָ אַזעלכע משוגענע פּראָצענטען, ווי 25 און 30 אַ יאָהר. אַפילו גרויסע פירמעס זענען אָפט געצוואונגען צו דיסקאָנטירען וועקסלען אויף דער פּריוואַטער בערזע און צאָהלען אַזעלכע הויכע פּראָצענטען.

דער האַנדעל מיט וועקסלען איז געוואָרען אַזוי פערשפּרייט, אַז עס זענען אויך ענטשטאַנען פילע שדכנים פון וועקסלען, זיי פערמיטלען די וועקסלען צו וועקסלען.

אין די קליינע שטעטלעך האָבען די „אַמעריקאַנער", די וואָס בעקומען מאָנאַטליך 10—15 דאָלאַר פון זייערע קרובים, געמאַכט זיך אַ פּרנסה פון קויפען וועקסלען. קליין און גרויס האָט געשריבען וועקסלען. און זעלבסטפערשטענדליך, אַז ביי אַזאַ סיסטעם פון האַנדלען קאָן דאָס קלענסטע ווינטעלע אַ שאָקעל טאָן די גאַנצע געביידע. אַ נייע גזירה רואינירט אַ ווירטשאַפטס־צווייג, און טויזענדער יודען זעצען אָן. אַ גרויסע בלאָטע אין די אָסיען חדשים און אַ קליינער פּדיון אין די שטעטלעך רופט אַרויס אַ גרעסערע צאָהל פּראָטעסטען. דער קלענסטער וואַקעל אויפ'ן אויסלענדישען תבואה־מאַרק פערורזאַכט אַ חורבן. הכלל, דער קלענסטער ריהר אין דער אָרגער יענער וואַנט פון דער פוילישער עקאָנאָמישער געביידע, גיט אַזאַ שטאַרקען טרייסעל דעם גאַנצען בנין, אַז אַלע ווענט הויבען אָן צו קנאַקען און ציטערען, און דער קריזיס וואַקסט און וואַקסט.

אַמשטאַרקסטען איז דער וועקסעל־פּדיון ענטוויקעלט אין די פאַכען, וואָס ליגען כמעט אינגאַנצען אין יודישע הענד און אין וועלכע דער דאָזיגער מין האַנדעל איז שוין אין די פאַר מלחמה יאָהרען געווען שטאַרק פערשפּרייט. איז דאָך שוין פאַר דער מלחמה געווען אַ כלל, אַז קיין מאַנופאַקטור קרעמער שטאַרבט נישט ביז ער זעצט נישט אָן אַ פּאָר מאָל. און דער גאַנצער לאָדזער מאַנופאַקטור־האַנדעל, וואָס ליגט אויף 90 אָדער נאָך מעהר פּראָצענט אין די יודישע הענד, האָט צו טון נאָר מיט וועקסלען. דער פאַבריקאַנט באָרגט דעם גרויסען סוחר, דער לעצטער דעם מיטעלען הורטאָווניק, דער הורטאָווניק באָרגט דעם קרעמער — דעם לאַחדים'ניק. אָבער צוריק מיט אַ פּאָר יאָהר פלעגט כאָטש דער קרעמער מעהרסטענטיילס, פערקויפען, בעזונדערס דעם דאָרפישען פויער, פאַר מזומן. די לעצטע צייט האָט מען אָבער דעם קאָנסומענט אויסגעלערנט שרייבען וועקסלען. און דער באָרג מיט וועקסלען האָט געהאַלטען אין איין וואַקסען.

לאָדז האָט דערהערט, אַז עס איז עפּעס פערהאַן אַ סיסטעם, וואָס בעשטעהט אין געבען אויף ראַטעס און אויף אַזאַ אַרט לייכטער מאַכען דעם קאָנסומענט איינצוקויפען אַזעלכע זאַכען, וועלכע ער קאָן נישט איינקויפען מיט אַ מאָל פאַר קאַש.

און עס איז אוועק אַ גאַנג אָנגעוואַרפען סחורה אויף דעם קאָנסומענט. עס איז גענוג צו זיין אַ קליין שטיקעל צייט אין פוילען. אום באַלד צו דערפיהלען, אַז פאַר דער קליינער פוילישער מלוכה איז פערהאַן צופיל יודישע ענערגיע, צופיל יודישע אונטערנעהמערישע קראַפט. אַמאָל האָט די דאָזיגע ענערגיע געהאַט אַנ'אויסוועג; דורך דעם ווייטען און ברייטען רוסלאַנד און אויך דורך עמיגראַציע קיין אַמעריקע. היינט איז זי ווי אין אַ שטייג איינגעשפּאַרט. פערזאַמעלט, קאָנצענטרירט אין אַ בעגרענעצטער צאָהל בראַנזשעס וואָס ליגען אין יודישע הענט. און די יודישע ענערגיע האָט גענומען בעאַרבייטען דעם איבעוועניגסטען מאַרק, איז צווינגען צו פערברויכען אַזויפיל סחורה וויפיל לאָדז קאָן פּראָדוצירען, שאַפען אַ קינסטליכע קויפקראַפט ביי דער בעפעלקערונג.

לאָדז האָט טאַקע גוט געאַרבייט אַ פּאָר יאָהר, נאָר זי האָט בעקומען פאַר דער סחורה גראָבע פּאַרטפעלען מיט וועקסלען, אויף וועלכע עס זענען געווען צעהנדליגער טויזענדער אונטערשריפטען. פאַר אַרבייט קאָן מען צאָהלען מיט וועקסלען די יודישע אַרבייטער, אָבער נישט קיין קריסטליכע, חוץ דעם מוז מען אויך צאָהלען מיט מזומן געלד. האָט געמוזט קומען אַ קריזיס, אָבער ביי נאָרמאַלע צייטען וואָלט ער נישט געווען אַזוי שרעקליך.

האָט אָבער געטראָפען אַנ'אומגליק, וואָס האָט געמאַכט דעם קריזיס אַלגעמיין מיט אַמאָל אין אַלע בראַנזשעס און דער עיקר אין די בראַנזשעס אין וועלכע יודען זענען מעהר פערטראָטען. דער פּרייז אויף תבואה איז אַזוי שטאַרק געפאַלען, אַז דער פויער בעקומט פאַר זיין ברויט אַ העלפט פון דעם וואָס ער פלעגט קריגען פריהער. עס איז דווקא אין פוילען געווען זעהר אַ גוטע גערעטעניש היינטיגעס יאָהר, נאָר די נידעריגע פּרייזען אויף ברויט אויפ'ן אויסלענדישען מאַרק האָבען געבראַכט דערצו, אַז דער פויער האָט קוים צו דעקען די נויטיגע אויסגאַבען אויף צו פיהרען ווייטער די ווירטשאַפט.

האָט דער פויער קיין געלט נישט, דערפיהלט דאָס באַלד דער קליינשטעטלדיגער יודישער קרעמער. דער קרעמער גיט דאָס באַלד צו פיהלען דעם מיטעלען קרעמער דורך די פּראָטעסטירטע וועקסלען, און ווי דורך אַנ'עלעקטרישען שטראָם צוטראָגען די פּראָטעסטירטע וועקסלען די טרויעריגע בשורה ביז צו דעם גרויסען הורטאָווניק און ביז צום פאַבריקאַנט און גיט זיך נאָך אַ שאָט דער האָגעל פון פּראָטעסטען הערט ער שוין נישט אויף. ווי אַנ'עפּידעמיע קלעבט ער אָן אַלץ ברייטערע און ברייטערע קרייזען. אַפילו דער, וואָס קאָן צאָהלען, וויל נישט אָפּגעבען דאָס לעצטע ביסעל מזומן, וואָס ער פערמאָגט, אין אַ סך מיסבראויכען און צאָהלען נישט און מאַכען נאָך חוזק פון די, וואָס מאָהנען. בעת איינער אָדער צוויי אין אַ שטעטעל זעצען אָן, איז דאָס פאַר זיי אַנ'אומגליק און אַ בזיון: זעצען אָבער אָן הונדערטער און טויזענדער, ווערט עס שוין אויס בזיון און נאָר אַנ'אומגליק.

עס האָט זיך ענטוויקעלט אַ לייכטזיניגע, אַפילו אַ ציניש'ע בעציהונג צו געלט פערפליכטונגען און געשעפטען. דאָס איז אַ רעזולטאַט פון דעם באָרג וועקסלען, פּראָטעסטירטע וועקסלען, וואָס אונטער איהם ווערט דערשטיקט דער יודישער האַנדעל אין פוילען, ווייל מען קאָן דרייסט אָננעהמען, אַז די גרעסטע מעהרהייט פּראָטעסטירטע וועקסלען זענען יודישע.

איך האָב זיך אַזוי לאַנג אָבגעשטעלט אויף דער וועקסעל עפּידעמיע און פּראָטעסט־מגפה, ווייל אין איהר ענטפּלעקט זיך אַמשטאַרקסטען די קרענקליכקייט און אונגאָרמאַלישקייט פון יודישען עקאָנאָמישען לעבען אין פוילען און דאָס אויפרייסען פון דעם בלאָטער וועט געוויס האָבען אַ קאָלאָסאַלע ווירקונג אויפ'ן גורל פון די יודען אין פוילען.

אַנ'אַלטער שלאס צו פערקויפען

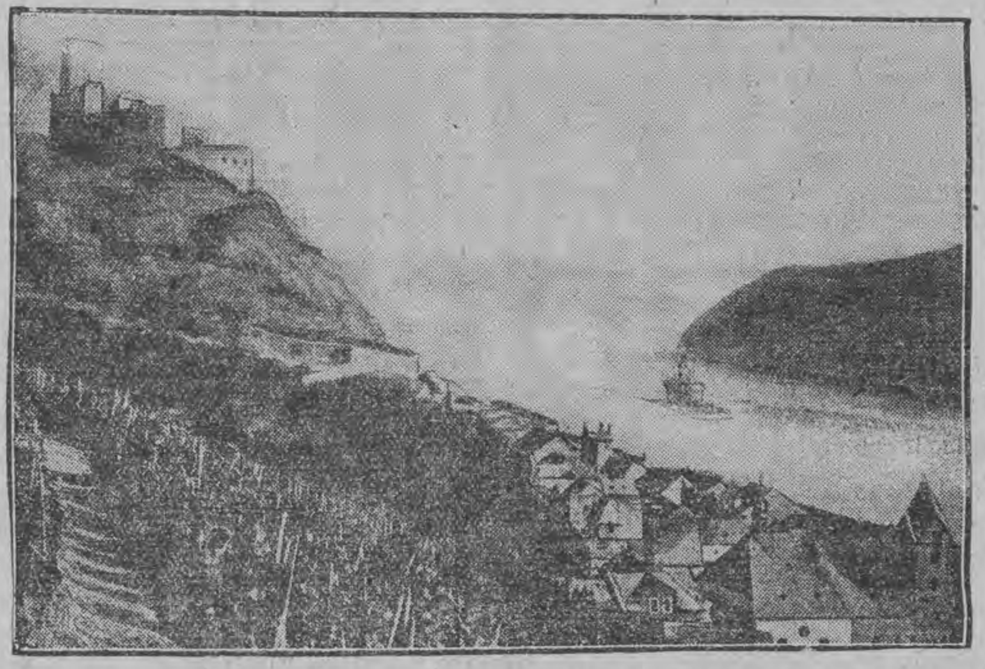

דער שלאס בערגפעלז ביים רהיין, וואָס שטאַמט פון דרייצנטען יאָהרהונדערט ווערט פערקויפט

Dr. Med.
M. Wajnberg
ספּעציאַל אַרצט פאַר נערווען־קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
ZEROMSKIEGO 25 (פּאַנסקאַ)
טעל. 172-20
נעהמט אָן פון 5 ביז 7 נאָכמיטאָג.

יודען שמועסען וועגען לאָדזער נגידים

ווער איז געווען ישראל קלמן פּאָזנאַנסקי

יודען שמועסען, פערשטעהט זיך: אַרימעלייט, וואָרום נגידים האָבען דאָך אַנדערע געשעפטען. אַרימעלייט, אַז ס'הונגערט זיי, פערשמועסען זיי דעם הונגער...

און פון וועמען שמועסען אַרימעלייט — פון נגידים, אַזוי, ווי נגידים האָבען פיינד צו רעדען וועגען קבצנים, אַזוי האָבען קבצנים ליב צו רעדען וועגען נגידים.

אין אַלטשטעטישען בית־מדרש, דער זייגער איז שוין 12 מיטאָג, זיצען אַרימעלייט. אַלע זענען שוין פערטיג, נאָר איינער פון זיי, אַנ'אַלט יודעל, אַנ'אויסגעדאַרט'ס, אַנ'אויסגעטריקענטס, הויט און ביין איז נאָך נישט פערטיג מיט די תפילין של יד, די יודען זיצען אַרום אַ קופּקעלע און שמועסען.

פון וועמען שמועסען זיי?

פון פּאָזנאַנסקי'ן.

דער יוד, וואָס איז נאָך נישט פערטיג מיט די תפילין של יד, האַלט אין איין ווייזען זיי מיט דער האַנד. אויסרעדען וויל ער נישט, ווייזט ער זיי מיט דער האַנד און מורמעלט צו:

— נו... עך... מאַ... עי...,

דאָס ווייזט ער זיי, אַז עס שטימט נישט, אַז זיי ווייסען נישט, וואָס זיי רעדען, אַז ער וועט זיי דערצעהלען.

אַז דער יוד האָט געענדיגט דאָס דאַווענען, פערשפּילט ער זיך דעם ערמעל פון העמד, לעגט אוועק דעם טלית־זאַק, קומט צו צום קרענצעל, און הייבט אָן דערצעהלען נסים ונפלאות פון פּאָזנאַנסקי'ן:

— עך רעדט וועגען פּאָזנאַנסקי'ן? פון וואַנען קענט עך פּאָזנאַנסקי'ן, פון וואַנען? עך האָט איהם געקענט? עך האָט איהם געזעהען?

— און איהר? — פרעגען די יודען, — איהר האָט איהם געקענט? פּערזענליך געקענט?

— אַ שיינע שאלה, כ'לעבען! פאַרוואָס זאָל איך נישט האָבען געקענט? איך בין דאָך אַ לאָדזער אַ געבוירענער אַ לאָדזער, אַ שאלה, צי איך האָב געקענט ישראל קלמן — ווי איך וואָלט איהם איצט געזעהען.

נו, אויב אַזוי, טאַ דערצעהלט שוין, דערצעהלט, — בעטען זיך ביי איהם די יודען, וואָס ווילען פערהערען דעם הונגער. — דערצעהלט, ווי אַזוי איז ער אַזוי עולה לגדולה געוואָרען, פון וואַנען האָבען זיך צו איהם גענומען די מיליאָנען. די פאַבריקען מיט די פּאַלאַצען — ווי אַזוי איז ער געוואָרען פּאָזנאַנסקי?

— פּאָזנאַנסקי! הייבט אָן דער אַלטער יוד.

ווער האָט דאַמאָלס געוואוסט פון אַ פּאָזנאַנסקי — ישראל קלמן, ישראל קלמן קאַוואַלער. אַ יודעל מיט אַ קרעמעל אויף דער זגערזשער גאַס.

— אַ קרעמעל? אויף זגערזשער גאַס? איי, איי, איי, — האָבען די יודען צוגעשאָקעלט מיט די קעפּ.

— און וואָס, — פרעגט אַנ'אַנדערער יוד, — האָט ער געהאַט אין דעם קרעמעל?

— וואָס אַלע קרעמער האָבען דאַמאָלס געהאַט: אַ ביסעל שערצען־צייג, אַ פּאָר שטיקלעך ציץ, פויערישע לייוונד אויף סיפים.

— אַזוי? אַ פּאָר שטיקלעך? — האָבען די יודען זיך געחידושט, — נו, נו, דערצעהלט ווייטער.

— ער איז טאַקע געווען אַ יודישער יוד?

— וויל וויסען אַנ'אַנדערער יוד.

— וואָס הייסט: אַ יודישער יוד? ער איז דאָך געפאָהרען קיין קאָצק.

— אַזוי? קיין קאָצק, צום אַלטען קאָצקער?

— וואָס דען, צום יונגען קאָצקער? — שמייכעלט דער דערצעהלער. — פון אַלטען קאָצקער זכותו יגן, איז דאָך ישראל קלמן געקומען צו זיין פערמעגען.

— טאַקע? פון אַלטען קאָצקער? ווי אַזוי? טשיקאַווע צו הערען.

— פון אַ ברכה.

— איי, איי, איי, חידושן זיך די איבריגע יודען, וואָסערע ברכה האָט איהם דער קאָצקער געגעבען?

— דער קאָצקער זכרונו לברכה, — דערצעהלט דער יוד, — האָט איהם געגעבען אַ ברכה, אַז ער זאָל גיכער פערדינען אַ הונדערטער, ווי דער קיסר וועט איהם מאַכען...

וואָס האָט דער קאָצקער גערעדט מיט פּאָזנאַנסקי'ן? זענען די יודען געוואָרען נייגיריג.

פאָהר אַהיים, האָט דער קאָצקער געזאָגט צו ישראל קלמן, און שטעל אַ פאַבריקעל.

זייט מוחל, רבי, האָט ישראל קלמן געפרעגט דעם קאָצקער, וואָס קאָן מען דערלעבען פון אַ קליין פאַבריקעל?

זיי נישט קיין שוטה, — האָט דער קאָצקער איהם געענטפערט — זעה נאָר, אַז דער פּלאַץ זאָל זיין אַ גרויסער, מ'זאָל קאָנען אויפשטעלען אַ גרויסע פאַבריק...

— האַ, האַ, האַ, הערט נאָר אַ מעשה! האַ, האַ, האַ, אַזאַ ברכה, פון קאָצקער.

— נו, נו, — האָט דער עולם אויפגעשטעלט מויל און אויערען.

— נו, נו, די ברכה, — זאָגט דער יוד, — אַ שאלה, צי די ברכה איז איהם מקוים געוואָרען? אַז דער קאָצקער ז"ל האָט געגעבען אַ ברכה, איז דאָך נישט שייך!..

דער עולם רוקט זיך מעהר צוזאַמען, נעהנטער צום דערצעהלער, יעדער שפּיצט אָן דעם אויער, און דער יוד דערצעהלט ווייטער:

— ישראל קלמן שטעלט אויף עטליכע וועבשטוהל, און אַרבייט אויס לייבטלעך, אַ לייוונט אַזאַ. נו, ווערט דאָס אַ כאַפּעניש אויף די לייבטלעך — ווי מצה־וואַסער האָט מען געכאַפּט. און איהר מיינט, אַז נאָר ישראל קלמן האָט געמאַכט לייבטלעך? ווי פאַלט איהר אויס? אַלע דייטשע קאָלאָניסטען פון „ווילקע" האָבען געמאַכט די אייגענע לייבטלעך. די „שווערען" האָבען געמאַכט לייבטלעך, האָט דאָך אָבער ישראל קלמן געהאַט די ברכה פון קאָצק, איז ער געגאַנגען הלוך וגדול. איבערגעבראַכט האָבען זיך געמעהרט די וועב־שטוהל, און די סחורה האָט מען געריסען פון די שטוהל אַרויס.

פון די שטוהל אַרויס? אַזוי? האָבען זיך די יודען צוגעהערט און געשלונגען יעדעס וואָרט.

— נו, נו, און וואָס איז ווייטער געווען? — זענען די יודען אַלץ מעהר נייגעריג געוואָרען

— וואָס ווייטער? ווייטער? — טוט דער יוד פּאַטשעצען זיין מעשה — נעמט ישראל קלמן און פאָהרט אוועק ערגעץ אין די מרחקים, קיין אויסלאַנד, און ברענגט מאַשינעס, דאַמפּף־מאַשינעס, מוירערט אויס אַ פאַבריק מיט אַ קוימען — עס געהט אויף פּאַרע.

— אויף פּאַרע? איז ער טאַקע געווען דער ערשטער יוד מיט מאַשינעס? נו, — און וואָס איז איז געוואָרען מיט די מאַשינעס פון אויסלאַנד?

— וואָס הייסט? ער האָט דאָך געהאַט די ברכה פון קאָצק, האָט ער ביי יעדען דרעה פון דעם דאַמפּף־ראָד, פערדינט אַ הונדערטער, אַ דרעה — אַ הונדערטער, צוויי דרעה — צוויי הונדערטער. דריי דרעה — דריי הונדערטער. אַזוי האָט זיך דאָס ראָד געדרעהט בייטאָג און ביינאַכט, און די הונדערטער'ס זענען געפלויגען ווי אַ געדיכטער שניי... נו, איז אַ וואונדער, ווי אַזוי ישראל קלמן איז געוואָרען אַ מיליאָנער!..

אוי, וואַ, אוי, וואַ, — האָבען די יודען, וואָס האָבען געוואָלט פערפערען דעם הונגער נישט געקענט איינזיצען — אַ דרעה א הונדערטער. צוויי דרעה — צוויי הונדערטער'ס, דריי דרעה — דריי הונדערטער'ס. איי, איי, איי, אַזויפיל הונדערטער'ס אָהן עין הרע...

— נו, נו, און ווייטער? — האָבען זיך די צוהערער נישט געקענט אָנזעטיגען פון די ניסים, — און וואָס איז געווען ווייטער?

— ווייטער, — דערצעהלט ווייטער דער יוד, — זענען געוואַקסען פאַבריקען און פאַבריקען. ישראל קלמן קויפט אָפּ אַלע פּלעצער אויף דער „טויטע" גאַס (אָגראָדאָווע) אויף דער פּוילישער גאַס אַזוי לאַנג און אַזוי ברייט, ביז ישראל קלמן בויט זיך אַנ'אייגענעם פּאַלאַץ מיט אַ גלעזערנעם דאַך, וואו ווינטער וואַקסען פּירות און ירקות — פּונקט ווי ביי דער מלכה שבא — להבדיל...

— וואָס מ'הערט אַלץ! — טון שוין די יודען אַרויס פון די כלים — אַ גלעזערנעם פּאַלאַץ ווי ביי דער מלכה שבא — ממש חידושים!

— בלויז אַ פּאַלאַץ? — זאָגט דער יוד, — און אַ קאָליע? ער האָט דאָך געמאַכט אַנ'אייגענע „קאָליע", מיט אַנ'אייגענעם „לאָקמיטיף" מיט אייגענע וואַגאָנעס, מיט די אייגענע באַהן שיקט ער די סחורה קאַ „ריסענלאַנד". קאַ מאָסקווע, קאַ פּייטערבאַריג, קאַ סיביר און קאַ טורקעסטאַן.

— יאָ, יאָ, וואָס מ'הערט נאָך, קאַ פּייטערבאַרג און קאַ טורקעסטאַן! — שאָקלען די יודען מיט די קעפּ.

— ישראל קלמן, — ציהט זיך דער יוד ביי דער באָרד — איז געוואָרען אַ מיליאָנטשיק. ער האָט שוין באַלד געהאַט איינגענומען גאַנץ לאָדז. ער האָט ווייטער געבויט און געמויערט. ער האָט אויסגעבויט פאַמיליען־הייזער פאַר זיינע אַרבייטער, אַפילו — אַ טומאה פאַר זיינע גוים.

— עך! פע! — האָבען זיך די יודען אָפּגעטרייסעלט. — ווי פּאַסט עס פאַר ישראל קלמן, וואָס האָט געקריגען אַ ברכה פון קאָצקער, — טומאה'ס גאָר — אַ חרפה!..

— נו, ער האָט פאַר יודען אויך געטון — פאַר יודען האָט ער אויפגעבויט אַ שפּיטאָל.

— און פאַר געזונדע יודען? — רייסט איבער אַ יודעל מיט אַ שפּיציג בערדעל.

— מ'נע... מאַ... פערהיקעט זיך דער דערצעהלער, — פאַר געזונדע יודען... לאָמיר נישט רעדען קיין רכילות אויף אַ שוכן עפר... דער עיקר, דער עיקר, — ענדיגט דער יוד זיין דערצעהלונג, — ישראל קלמן איז געשטאָרבען אַ מיליאָנער, מיט שעהנע פּאַלאַצען, מיט גרויסע פאַבריקען, מיט פאַמיליען־הייזער, און מיט — אַ שעהנע מצבה...

— ווי שפּעט איז עס איצט? — פרעגט איינער פון די צוהערער, — דעם שמש, וואָס איז געקומען אין בית־מדרש אַריין.

— ווי שפּעט ס'איז? מנחה־צייט, — ענטפערט דער שמש.

— אויב אַזוי, — האָבען די יודען געזאָגט: לאָמיר דאַווענען מנחה, און צווישען מנחה און מעריב וועלען מיר ווייטער שמועסען.

פערעדט דעם הונגער...

י. אַבערזשאַנעק.

אַנ׳אויסטערלישע סליחות־נאַכט

פון מ. יאַשטשוויטשער.

דאָס איז געווען אין יענע צייטען, אַקאַרשט נאָך דעם בעל־שמס „התגלות״. די גרויסע פּער־באָרגענע ליכט האָט שוין נישט געקאָנט מעהר פערהוילען בלייבען. ביסלעכווייז האָבען זיך די שטראַהלען אָנגעהויבען פערשפּרייטען, אַריינגעדרונגען אין די פערוואָרפענסטע ווינקעלעך פון׳ם פּשוט׳ן המון, זיך דורכגעריסען דורך די שפּאַרונעס פון די לאָדענס, פון די פערמאַכטע בית־מדרש־פענסטערען וואו ישיבה־בחורים, ערב־רבנים און ערב גאונים זענען געזעסען מיט צוהיצטע מוחות, געלערנט און געבויט לופט־שלעסער פון הלכה׳דיגען פּלפּול, זיך געגרייט צו ווערען די גייסטיגע מנהיגים פון פאָלק, מיט וועמען זיי זענען אָבער נישט געווען צונויפגע־בונדען, נישט געהאַט מיט זיי קיין שום גייסטיגע שותפות. דער פּשוטער יוד איז פון טאָג אַלץ מעהר געוואָרען מגושמדיג, גראָב, אומוויסענד, אַלץ מעהר געזונקען אין תהום פון גייסטיגער ירידה...

די ערשטע, ביי וועמען אין האַרצען האָט אָנגע־הויבען ברענען אַ גרויס פערלאַנג צו „איהם״ צו פאָהרען, זענען געווען די צוויי בעוואוסטע ברידער גאונים ר׳ יצחק און ר׳ מאיר מרגלית, די זיהן פון בעריהמטען גאון ר׳ צבי מרגלית.

וואָס האָבען זיי אייגענטליך געוואָלט דאָרטען, וואָס האָט זיי אַהין געצויגען?

דאָס האָבען זיי אליין נישט געוואוסט.

איין זאַך האָבען זיי אָבער געפיהלט, אַז זיי מוזען אַהין ווי גיכער פאָהרען. זייער גאַנצע איר־דישע וועלט איז פון דעם פערלאַנג בעוועלטיקט געוואָרען.

ווען ר׳ מאיר מרגלית איז צום בעל־שם געקו־מען, האָט ער מיטגענומען מיט זיך זיין יונגסטען זון שאול, וועלכער איז דעמאָלט אַלט געווען 7 יאָהר.

דער קליינער יונגעל האָט דעם בעל־שם מיט זיין שיינקייט און מיט זיינע זיסע און זאַנפטער שטימעלע בעצויבערט. האָט ער געבעטען ר׳ מאיר׳ן, ער זאָל זיין קינד אויף אַ גרויסע צייט איבערלאָזען אונטער זיין השגחה. דער פאָטער האָט מסכים גע־ווען.

דער בעל־שם האָט פון קינד געוואָלט אַנגע־קוואָלען און האָט בעשלאָסען צו מאַכען אַ נסיעה מיט דעם קינד איבער׳ן גאַנצען געגענט, ווייזען אומעטום, וואָס פאַר אַ טייערע „כלי״ עס וואַקסט זיין קליינער תלמיד.

אויף דעם בעל־שם דערצעהלט די אגדה, אַז ער איז געווען נאָך פון זיין יוגענט אַ זעלטענער מנגן.

נאָך אין די קינדער־יאָהרען, ווען ער איז אַ בעהעלפער געווען ביי אַ מלמד, פלעגט מען ווייט אַרום הערען דאָס געזאַנג פון בעל־שם, ווען ער פלעגט די קינדער אין חדר פיהרען. ער האָט די יודישע קינדער פון זיין שטאָט געוואָלט געבען דאָס, וואָס זיי האָבען אין חדר נישט געהאַט — אַביסעל חדות־החיים, אַביסעל פרעהליכקייט, זיי זאָלען פערגעסען אויף אַ ווייל, אַז זיי זענען „קליינע יודען״, אויף וועלכע עס הייקט אַ באַרג פון שטענדי־קער מורא, מורא פאַר גאָט, מורא פאַר דעם טאַטען, מורא פאַר דעם רבין און מורא פאַר אַל עריחות און שדים, וואָס לויערען אויף דעם מענשען אויף יעדען שריט און טריט.

ער האָט געוואָלט ער זאָל אויף אַ ווײַלע פערגע־סען אָן דעם ענגען, שטיקענדיגען חדר, זיי זאָלען פערגעסען דעם בייזען רבין.

פלעגט ער מיט התלהבות זינגען שעהנע ניגו־נים מיט די קינדער.

אַ גאַנצער קוואַל שירה האָט זיך פון זיין האַרץ אַרויסגעריסען און האָט געפונען זיין אָפּקלאַנג אין די הערצלעך פון די קליינע קינדער. זיי פלעגען מיט איהם מיטזינגען און זייערע יונגע נשמהלעך פלעגען דעמאָלט פון לעבענסלוסטיגקייט און מונטער־קייט איבערפוהלט ווערען.

„אַ גרויסע פרייד האָט זיך דעמאָלט איבער־דער וועלט צוגאָסען. דער נחת־רוח, וואָס דער גע־זאַנג האָט דעם רבונו של עולם פערשאַפט איז געווען נישט קלענער פון דעם נחת־רוח, וואָס ער פלעגט האָבען פון געזאַנג פון די לויים אין בית־המקדש.

איינמאָל, עס איז געווען אַ שבת פאַר די סליחות, זענען זיך ווי זייער שטיגער גע־קומען צופאָהרען קיין מעזשעבוזש די צוויי ברידער־גאונים און נאָך אַ סך תלמידים מיט זייער כונה שוין דאָ צו פערבלייבען ביז איבער די ימים־נוראים.

אַ גאַנצען שבת האָט זיי דער בעל־שם דער־צעהלט פערשיידענע מעשיות און משלים, וועל־כע די תלמידים האָבען תיכף אויפגעכאַפּט מיט הייליקען ציטער און האָבען עס אויסגעטייטשט יע־דער אויף זיין אופן.

עס איז געקומען צו שלש סעודות. דער בעל־שם איז געזעסען אויבען־אָן. אַרום איהם חסידים און מקורבים, האָט דער בעל־שם איבערגעווישט מיט די הענד דאָס פּנים, פערריכט דעם ספּאָדיק אויפ׳ן קאָפּ, זיך צושאָקעלט און אָנגעהויבען זאָגען:

— „פערהאַן צוויי וועגען אין עבודת השם: איין וועג איז אַ קלאָרער, אַנ׳אויסגעטראָטענער מען קען אויף איהם נישט בלאָנדזשען. דער וועג בעשטעהט אין דעם, דער מענש זאָל יום ולילה תורה לערנען, רעדען נאָר אַזעלכע זאַכען, וואָס ער מוז רעדען״.

„דער צווייטער וועג — נישט קיין אויסגעטרי־טענער און נישט קיין זיכערער, — פערברענגען תמיד מיט מענשען און מיט זיי שמועסען די אַלע דיבורים, אַפילו גאָר פּשוטע, דאַרפען ברענגען זיי־ערע צוהערער צו אהבה ויראה און דערמיט מתקן זיין די „ניצוצות״, וואָס זענען ר״ל אַראָפּגעפאַלען אין קליפּה און סטרא אחרא, דאָס הייסט ההפך זיין דעם רע גמור צו טוב גמור״.

„אמת, עס שטעקט אַ גרויסע סכנה נישט אַראָפּ־צוגיין חלילה פון הדרך־הטוב און דערפאַר קען נאָר דער צדיק מיט זיין גרויסען, אומבעגרענעצטען כח, נעמען אויף זיך אַזאַ פערענטוואָרטליכקייט, געהן אויף דעם וועג און די מדרגות נישט פערלירען.

יעדער צדיק פערמאָגט פיל הייליגע ניצוצין, וואָס זענען שייך צו זיין שורש בנשמה וועלכע ער דאַרף דערהויבען און מתקן זיין. אַפילו זיין משרת, זיין בהמה, זיינע כלים, אין אַלץ זענען פערהאַן הייליקע ניצוצין, ער דאַרף זיי מתקן זיין און ברענ־גען צוריק צו זייער שורש, און דעריבער פאָהרט עס דער צדיק אַרום פון אָרט צו אָרט, כדי די ניצוצין צונויפצוקלויבען.

די לעצטע ווערטער זענען אַרויסגעזאָגט גע־וואָרען מיט אַ בעזונדערע בעטאָנונג און האָבען גע־מאַכט אַ גרויסען רושם אויף די צוהערער.

באַלד נאָך מעריב האָט דער בעל־שם מודיע געווען, אַז „מיר פאָהרען צו די ערשטע סליחות אין אַ ווייטער שטעטעל״.

די תלמידים האָבען זיך געחידושט, וואָס הייסט אוועקפאָהרען פון מעזשעבוזש פון ערשטע סליחות, נאָר געה, ווייס, די פערהוילענע וועגען פון אַ צדיק.

אַ טויטע, דרימלדיגע נאַכט. אַלע ווײַלע האָט מען די אויגען געעפענט און אַלעמאָל צוריק איינגע־זונקען אין דרימלדיגען תהום. אַקעגען אַ פאַר שעה פון טאָג האָבען בעווייזטע וואָלקענס בעלויכטען מיט רויטע עקען די שפּיצען פון אַ הויכען קלויסטער פון ערגעץ אַ גרויסער שטאָט. פרעמדע וועגען האָבען אַהין בוגזדיג געפיהרט. דער פאַרטאָגיגער נעפעל האָט פערווישט אַלע שפּורען און פערשלונגען דעם וועג. מיטאַמאָל האָט זיך בעוויזען אַ קליין־פרעהליך שטעטעל, וואָס איז פריהער געלעגען אָן אַ זייט אין תחום, פערפיהרעריש האָבען פון דאָרטען אַר־ויסגעקוקט אַ פּאָר פרעמדע בוימלעך, געקוקט פערחידושט, ווי שפּעטענדיגע לצים. דאָס ערשטע הויז, וואו זיי זענען פערביינעפאָהרען איז געווען דער קלויסטער, וואָס איז געשטאַנען אין עק־שטעטעל, פון דאָרטען נישט ווייט האָט מען שוין געזעהן דעם בעלויכטענעם שטעטעלשען שענק...

די תלמידים פון בעל־שם האָבען זיך געשראָקען, עס איז דעמאָלט אַ חנא געווען. אין יענע צייטען איז אַ גרויסע סכנה געווען אַריינצופאָהרען ביינאַכט אין אַ פרעמדער שטעטעל, וואו עס פלעגען זיין אַרומדרעהען שיכורע גוים. זיי האָבען מורא געהאַט די פויערים זאָלען זיי מיט שטיינער נישט פערוואַרפען. דער בעל־שם האָט זיך אָבער מיט זייער שרעק נישט גערעכענט און געהייסען צופאָהרען דוקא צום שענק.

די פוהרע האָט זיך אָפּגעשטעלט. אַ ווײַלע זענען זיי געזעסען. דורך די אָפענע טירען האָט מען גע־הערט פרעהליכע מוזיק. דורך די פענסטערען פון שענק האָט מען געקאָנט זעהן פרעהליך־צעיושעטע פּנימער. אַנ׳אַלטער פויער האָט אויף אַ פידעל געשפּילט און די גוים מיט די גויעס האָבען גע־טאַנצט, צווישען די יעניגע, וואָס האָבען אָנגעפיהלט די גרויסע שטוב פון שענק, האָט מען געקאָנט זעהען אויך פון אחינו בני ישראל און אַפילו עלטע־רע יודען מיט בערד און פּאות...

די תלמידים פון בעל שם האָבען זיך פער־חידושט, אַזוי טיף געזונקען זענען שוין די היגע יודען, אַז מען הוליעט צוזאַמען מיט די גוים און ווען נאָך — אין אַ סליחות־נאַכט.

דער בעל־שם האָט גאָרנישט נישט געזאָגט, האָט געהייסען אַלעמען אַראָפּגעהען פון וואָגען און מיט איהם צוזאַמען אַריינגעהען אין שענק. דעם קליינעם יונגעל האָט דער בעל־שם אויך מיטגע־נומען.

אַריין אין שענק, האָט דער בעל־שם געהייסען געבען די פויערים בראַנפען אויף זיין חשבון און האָט זיך אָנגעהויבען בעריהמען פאַר זיי, אַז ער האָט מיט זיך אַ קליין יונגעל, וואָס זינגט אויסגע־צייכענט אַלע זייערע לידער. איין וואונק פון בעל־שם, און דער יונגעל איז שוין געשטאַנען גרייט צו זינגען, מיט די הענט אין די קעשענעס און צו־פלאַסענע בעקעלעך, איז ער געבליבען שטעהן אַ ווײַלע אין מיטען פון שטוב, זיינע בלויע לעבעדיגע אויגען לויפען אַרום אויף די ווענט, אויפ׳ן מאַדנעם עולם, אויפ׳ן פידעל־שפּילער. דערנאָך אויף זיין רבין. אין שטוב איז אויף אַ ווייל שטיל געוואָרען.

דער יונגעל האָט אָנגעהויבען זינגען אַ ליד מיט ווערטער, וואָס קיינער האָט נישט פערשטאַנען, אפשר די עטליכע יודען... זיין זאַנפטע דינע שטי־מעלע שיינט דורך די גערויכטע נעפּלדיגע לופט פון שטוב, טוט זיך אַ פלעכט אַריין אין אַנ׳אַרומיגען טומעל, פויערים מיט גאַיעס לאָזען זיך אוועק אין אַ ווילדען טאַנץ, געצייבען פון די לעבעדיק־לוסטיגע טענער פון ניגון. און זעהט אַ וואונדער: דער דאָ־זיגער ניגון, וואָס האָט פערמאָגט אין זיך בענוג פרעהליכקייט, וואָס האָט געקענט מאַכען הויבען די פיס צום טאַנץ, דער זעלביגער ניגון האָט גע־וואָרפען אַנ׳אומעט און אַ האַרבע מרה שחורה אויף די יודען...

בעקומען אַזאַ אָנרעגונג אין דער נשמה האָבען די יודען גענומען זיך אַרויסשלייכען פון שענק, מיט צוהיצטע פּנימער פון בושה און חרפה זענען זיי זיך איינציגווייז אַרויס אין גאַס. דער בעל־שם און די תלמידים, וועלכע זענען נאָך אויף אַ ווײַלע דאָרטען פערבליבען, האָט די פויערישע קינדער געטיילט פערשיידענע מתנות און האָט יע־דען איינעמס נאָמען געפרעגט. די פויערים האָבען איהם חברי׳ש בעגלייט אויף דער גאַס אַרויס.

עס איז געווען אַ שעה צו טאָג. דאָס שטעטעל וואַכט שוין. דער בעל שם און זיינע תלמידים האָבען אויפגעזוכט די שול, וועלכע איז געשטאַנען אין אַ זייט־געסעל, זיי האָבען דאָרטע געפונען קוים אַ מנין יודען פון שטעטעל פון מעהר ווי 300 נפשות. דער בעל־שם האָט געהייסען גיין דעם קינד צום עמוד.

יודען האָבען זיך געשטעלט ב׳ ייזערע שטענ־דער. דער יונגעל איז צום עמוד, זיך געשטעלט אויף אַ בענקעל און אָנגעהויבען זאָגען „לך ד׳ הצדקה״, דער אומעטיקער סליחות־ניגון האָט גע־צויגען ב׳ יעדער נשמה. עס האָט זיך געדאַכט: נישט ער אַליין זינגט, נאָר מיט איהם צוזאַמען זינגען מיט אַלץ, וואָס אַרום, ווי עס וואָלטען זיך האָבען דאָ פערזאַמעלט נישט זעהענדיגע כחות, וועלכע זינגען מיט איהם צוזאַמען אין כאָר.

דער אומעטיגער ניגון ווי אַ קלאַנג פון אַ גאָל־דענעם גלעקעל האָט אויפגערודערט די גאַנצע שטע־טעל. פון אַלע עקען איילט זיך עולם מיט סליחות אין די הענט. דורך די ציטערדיגע האַלב־אויסגע־בראָכענע שויבען פון בית־מדרש רייסט זיך דעם חזנס קול אויפ׳ן גאַס אַרויס. נאָר פרעמדע פּנימער זעהט מען אַנקומען. פון דער פענסטער פון עק־גאַס שווימט אַרויס אַ גאַנצע רייה יונגע מענשען. זיי געהען האַסטיק, זייער שווערער אָטעם הערט זיך פון ווייטענס, זיי איילען צום בית־מדרש, צום קוואַל פון געשריי, וואָס האָט זיך פּלוצים אויסגעבראָכען פון הונדערטער מיילער. אַריינקומענדיג אין בית־מדרש האָבען זיי אָנגעהויבען בלעטערען די סליחות ווי צוטומעלטע...

„שמע קולנו״ — הויבט אָן דער חזן. דער עולם זאָגט נאָך פסוק ביי פסוק, נאָר די ציטערדיגע ווערטער ווערען ודערטרינקען אין אַ ים פון קולות.

שטיל קלאָגט זיך דער ניגון פון חזן, וואָס זעהט אויס ווי אַ וויינענדיגער קינד ביי דער מאַ־מעס פאַרטוך, שטיל אָן טרעהרען מיט פערטריקענטע ליפּען, קנייטשט ער מיט אַלע כחות אויס אַ רחמ־נותדיגען פּנים.

געענדיגט דעם דאַווענען, איז דאָס קינד געבלי־בען שטעהן אַ ווײַלע, געקוקט דורכ׳ן פענסטער מיט אַזוינע שטילע טרויעריגע בליקען, ווי דער שטערן, וואָס האָט זיך אויפ׳ן הימעל בעוויזען.

נאָכ׳ן דאַווענען איז דער בעל־שם צוגעגאַנגען צום עמוד אַרויפגעלייגט די האַנט אויפ׳ן קינדס קאָפּ און איהם געזאָגט: זיי וויסען, אַז דיין סליחות־זאָגען האָט געמאַכט אַ גרויסען רושם למעלה, קיין יוד איז היינט נישט אוועק פון שול אָן אַ הרהור תשובה. איך בענש דיך מיט דעם „לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך״...

דעם בעל־שמס ברכה איז מקויים געוואָרען. פון דעמאָלט אָן האָט דאָס קינד פון גאון ר׳ מאיר מרגלית אָנגעהויבען איבער׳ן גאַנצען געגענט בעריהמט צו ווערען. אין אַ צייט אַרום איז ער געוואָרען חזן אין רוסלאַנד, בעוואוסט אונטער׳ן נאָמען קאַשטאַן. מען האָט איהם אַזוי געגעבען צוליב זיינע בלאָנדע האָר. דער דאָזיגער ר׳ שאול קאַשטאַן איז געווען דער הויפּט פון די קאַשטאַן־פאַמיליעס, וועלכע האָט אין אַ משך פון עטליכע דורות אַרויסגעגעבען גרויסע און בעריהמטע חזנים פון זיך. ר׳ שאול׳ס זון איז געווען קאַשטאַן—ווייגמאַן דער צווייטער, דער פאָ־טער פון דעם דריטען קאַשטאַן, דער בעריהמטער קעניגסבערגער חזן.

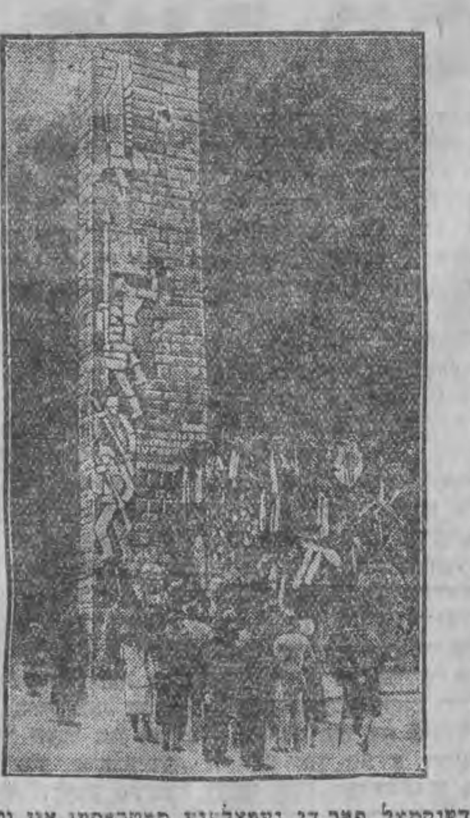

דענקמאָל פאַר די געפאַלענע מאַטראָסען אין וועלט־קריג. דער דענקמאָל איז געשטעלט געוואָרען אין קיל.

דער פארנאס ברענט

אויף דעם בעריהמטען באַרג פארנאס (גריכענלאַנד איז אויסגעבראָכען אַ ריזיגע וואַלד־שרפה, פון וועלכער עס זענען פערברענט געוואָרען הונדערטער העקטאַר וואַלד.

לאַמפּען

אין א גרויסען אויסוואהל
מאָדערנסטע סטיל־אַרטען
צו רעדוצירטע פּרייזען

עמפפעהלט די בעקאַנטע

לאַמפּען־פאַבריק

SZ. P. SZMALEWICZ

Południowa 8, telefon. 164-39

פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אָנגעגעבענע צייכנונגען.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

ZIELONA 6, tel. 12-333

Telefon 12-333

ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אַלע פּלוצימדיגע פאַרפאַלען צו יעדער צייט ביי טאָג און ביי נאַכט ווי אויך אין אַלע אַקושעריע און גינעקאָלאָגישע הילף.

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

פון האַנדעלס-געריכט

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט איז וועגען דעם אופּאַדלאַשטש אויף דער פירמע „א. ג. באַרסט און זגערזש“ פאָרגעקומען אַ קרעדיטאָרען-פערזאַמלונג. בעכטען זענען געוועהלט געוואָרען אַלס סינדיקען די אַדוואָקאַטען ליפשיץ און שווידלער. די פירמע האָט זיך געווענדעט צו דער גרופּע קרעדיטאָרען, וועלכע רעפּרעזענטירען די גרעסטע סומע פון די חובות, צו ערלויבען דער פירמע אַדורכצופיהרען אַ ליקווידאַציע. צו דעם פאָרשלאַג האָבען מסכים געווען די רעפּרעזענטאַנטען פון דער האַנדעלס-באַנק אין באַזעל. דאַגעגען די פערטרעטער פון די ענגלישע קרעדיטאָרען וועלכע רעפּרעזענטירען אינגאַנצען אַ חוב פון 339,000 זל. און זענען פערזיכערט מיט'ן ערשטען היפּאָטעק, האָבען זיך אַרויסגעזאָגט געגען דער ליקווידאַציע און האָבען זיך געווענדעט צו דעם געריכט, צו שטעלען די פירמע אונטער אופּאַדלאַשטש.

* * *

אויף דערזעלבער סעסיע איז בעטראַכט געוואָרען דער אופּאַדלאַשטש פון דער פירמע „לעדער און הירמאַן“, ס'האָט זיך געהאַנדעלט וועגען דער צאָהל סינדיקען. איין טייל קרעדיטאָרען האָבען זיך אַרויסגעזאָגט וועגען צוויי. אַנדערע וועגען דריי סינדיקען.

דאָס געריכט האָט נאָך אַ לענגערער בעראַטונג בעשלאָסען צו באַמינירען אַלס סינדיקען די אַדוואָקאַטען פעלקע און סלאָניאָווסקי, סוחר גרעסער.

אין דער לעצטער מינוט האָט אַ גרופּע קרעדיטאָרען בעשלאָסען אַריינצוטראָגען אַ רעקורס אין אַפּעלאַציע-געריכט אין וואַרשאַ.

* * *

יוליאַן זיגעל, קאָנפעקציע און מאַנופאַקטור-סוחר (מאַנישוק 5), איז אין מאַי בעשטימט געוואָרען אַנ'אופּאַדלאַשטש.

אויף דער קרעדיטאָרען-פערזאַמלונג דעם 23 דעצעמבער 1930 האָט דער געפאַלענער סוחר פּראָפּאָנירט צו רעגולירען אויף 10 פּראָצענט אויסצוצאָהלען אין צוויי ראַטעס.

געגען דעם פאָרשלאַג האָבען זיך אַרויסגעזאָגט אַלע קרעדיטאָרען, און דער אָפּמאַך איז נישט בעשטעטיגט געוואָרען.

אויף דער לעצטער זיצונג האָט דאָס געריכט בעשטעטיגט דעם אָפּגעמאַכטען קאָנטראַקט און אַלס סינדיק איז בעשטימט געוואָרען אַדוו. שטראָמייער, דעם געפאַלענעם סוחר איז דערמיט צוריקגעגעבען געוואָרען די סוחרישע עהרע.

* * *

אין פעברואַר ד. י. האָט דאָס געריכט פּערעפּענטליכט אַנ'אופּאַדלאַשטש אויף שלמה מאַליניאַק (בושע זשינער 17). אויף אַ זיצונג פון די קרעדיטאָרען האָט מ. פּראָפּאָנירט 20 פּראָצ. אויסצוצאָהלען אין ראַטעס, געגען דעם האָבען זיך אַרויסגעזאָגט די הויפּט קרעדיטאָרען, און דער אָפּמאַך איז נישט בעשטעטיגט געוואָרען.

נעכטען האָט דאָס געריכט בעשטעטיגט דעם אָפּמאַך מיט די קרעדיטאָרען וועלכע האָבען אויסגעקליבען אַלס סינדיק אַדוו. דוטקעוויטש און דעם בעגלויביגער לעסמאַן. דעם געפאַלענעם סוחר איז צוריקגעשטעלט געוואָרען די סוחרישע עהרע.

* * *

וועגען דעם אופּאַדלאַשטש אויף וואָלף ליפּשיץ אין זגערזש (דאָמבראָווסקאַ 5) איז צוליב דעם, וואָס צום ערשטען טערמין האָבען זיך נישט געמאָלדען אַלע בעלי-חובות האָט דאָס געריכט בעשטימט נאָך אַ חודש אויף אָנצומעלדען די חובות.

* * *

אויך, וועגען דעם אופּאַדלאַשטש אויף דער פירמע טעלאַטיצקי, איז צוליב דער זעלבער סיבה וואָס ס'האָבען זיך נישט געמאָלדען די קרעדיטאָרען פון אויסלאַנד, האָט דאָס געריכט בעשטימט אַ צווייטען פיער חדשימדיגען טערמין.

די גרויסע פּאָסטמאַרקען-אַפערע

11 יודען ווערען געשטעלט פאַר'ן געריכט

(2) דעם 7 מאַי ה. י. איז דער וואַרשאָווער אויספאָרשונגס-אַמט געקומען אויף די שפּורען פון אַ באַנדע פערשפּרייטער פון פּאָסט-מאַרקען און פון שטעמפּעל-מאַרקען, די פּאָסט-מאַרקען זענען געווען 25-גראָשענע און די שטעמפּעל-מאַרקען זענען געווען 1 זלאָטע, אונטערשיידט האָבען זיי זיך פון די עכטע דערמיט, וואָס זייער פאַרב האָט זיך לייכט אָפּגעוואַשען.

זוכענדיג די פעלשער האָט די אויספאָרשונגס-מאַכט געווענדעט די אויפמערקזאַמקייט אויף לאָדז, און דאָ זענען מחמת דעם, וואָס אויף דער פּאָסט זענען פערהאַלטען געוואָרע 86 פּאָסט-זענדונגען מיט פאַלשע מאַרקען, לכתחילה אַרעסטירט געוואָרען 24 פּערזאָן פון די, וואָס האָבען די פּאָסט-זענדונגען אָפּגעגעבען. אַזוי-ווי ס'האָט זיך אָבער אַר'יסגעוויזען, אַז זיי זענען געווען אומשולדיג, האָט מען זיי אַרויסגעלאָזט אויף דער פריי.

אין משך פון דער ווייטערדיגער אויספאָרשונג האָט מען אַרעסטירט 11 פּערזאָן בנוגע וועלכע עס איז געווען די פולע זיכערקייט אַז זיי פערשפּרייטען פאַלשע מאַרקען.

די דאָזיגע פּערזאָנען זענען אַרעסטירט געוואָרען אין רעזולטאַט פון 115 רעוויזיעס וואָס זענען געמאַכט געוואָרען בעת'ן זוכען די מאַרקען.

איצט איז שוין די פּאָליציייאישע אויספאָרשונג אינגאַנצען פערענדיגט געוואָרען, און די אַקטען זענען געווענדעט צום אויספאָרשונגס-ריכטער.

אין דער טורמע זענען פערהאַלטען געוואָרען: משה היילִיגמאַן (24 יאָהר), מאיר זילבערבערג (29 יאָהר), און שמואל דימאַנט (27 יאָהר).

חוץ דעם ווערען בעשולדיגט: שלמה - הערש קלוג (58 יאָהר), פון וואַלבאַרסקאַ 40); דוד מלך לעסקע (32 יאָהר) פון סאָלנע 5); טוביה (22 יאָהר) און פּינקוס ברידער לאַבערשטיין (פראַנציסקאַנער 30); חיים דאָבזשינסקי (45 יאָהר אַלט), פון פּאָמאַרסקאַ 25; ישראל הערשקאָוויטש (נאָוואָמיעיסקאַ 26); לייזער ראַדאָמסקי (דרעוונאָווסקאַ 4); און דער 35-יאָהריגער מרדכי וויבטער (דרעוונאָווסקאַ 11).

בעת די רעוויזיעס ביי די אָנגערופענע אין די וואוינונגען האָט מען געפונען גרויסע זאַפּאַסען פון פאַלשע מאַרקען.

מחמת ס'איז שוין פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די פערשפּרייטער פון די פאַלשע מאַרקען, האָבען די מאַרקען איינגעהאַנדעלט מיט 20—25 פּראָצענט ביליגער פונ'ם נאָרמאַלען פּרייז, פערזיכערען זיך אייניגע פון זיי, אַז זיי האָבען די מאַרקען געקויפט ביי פּערזאָנען, וואָס האָבען פאַר זיי ערקלערט, אַז די מאַרקען האָבען זיי בשעתו געקויפט אין גרויסע סכומים אויף דער פּאָסט, און אַזוי-ווי ביי זיי זענען אויסגעבליבען אַ סך מאַרקען און צוריקקעהרען זיי דער פּאָסט האָט מען נישט געקאָנט— האָבען זיי געמוזט האַנדלען ביליגער...

איצט האָט אויך דער לאָדזער אויספאָרשונגס-אַמט בעקומען אַ ידיעה, אַז אין גרודזשאָנדז איז אַרעסטירט געוואָרען אַ הויפּט-מאַכער פון די פאַלשע פּאָסט-מאַרקען מיט'ן נאָמען מאַריאַן האַראָדיסקי. ביי איהם האָט מען געפונען די גאַנצע מאַשינעריע פון דער פאַבריקאַציע, און ער האָט זיך מודה געווען, אַז ער איז שוין אין דער דאָזיגער בראַנזשע טעטיג געווען פון יאָהר 1926. זיינע „אויסאַרבייטונגען“ האָט ער פערשפּרייט אויף גאַנץ פּוילען.

איצט פיהרט די פּאָליציי אַנ'אַקציע כדי צו ליקווידירען אַלע פאַלשע מאַרקען-פערשפּרייטער פון אַלע פונקטען אין לאַנד.

גינסטיגע אונטערהאַנדלונגען צווישען דער באַנקראָטירטער האַנדעלס-באַנק און די קרעדיטאָרען

(–) אין אַ געשפּרעך מיט'ן פּרעזעס מאַקסימיליאַן קערנבוים, וועלכער איז געווען פאָרזיצער פון דער דעלעגאַציע פון דער באַנקראָטירטער האַנדעלס-באַנק צו פיהרען אונטערהאַנדלונגען מיט די ענגלישע קרעדיטאָרען, האָט ער איבערגעגעבען אַז מיט די ענגלישע קרעדיטאָרען איז בעשלאָסען געוואָרען אַ זעהר גינסטיגער אָפּמאַך לויט וועלכען די באַנק דאַרף צאָהלען די פערפּליכטונגען אין משך פון עטליכע יאָהר און די ערשטע ראַטע איז זי נישט פערפּליכטעט צו צאָהלען פריהער ווי אין יאַנואַר 1934.

אויך מיט די אינלענדישע קרעדיטאָרען האָט מען שוין אָנגעהויבען אונטערהאַנדלען. דער פּראָיעקטירטער אָפּמאַך זעהט פאָר צו בעצאָהלען 100 פּראָצענט פאַר דער מעהרהייט קרעדיטאָרען: 50 פּראָצענט פאַר די קרעדיטאָרען, וועמען עס קומט מעהר ווי 3,000 זל. אויסצאָהלען אין ראַטעס. די אַנדערע 50 פּראָצענט זאָל מען דעקען מיט אַקציעס פון אַ נייע עמיסיע. די ערשטע 50 פּראָצענט וועט מען אָנהויבען צו צאָהלען נאָכדעם, ווי מען וועט סאַנירען דעם באַנקראָט.

דאָס דערגרייכען דעם הסכם פון די אינלענדישע קרעדיטאָרען איז אָפּהענגיג פון דער שטעלונג פון פינאַנץ-מיניסטעריום.

האַלאָ! קליינג 240-80
Pogotowie Krawieckie
„GELASSENA"
Sienkiewicza 40, tel. 240-80
דאָס נעניסען פון אונזער בעדינונג וועט אייך איבערצייגען אַ סך זאָרגען און געלד, ווייל אונזער דעוויז איז:
שנעלע אויספיהרונג, געוויסענהאַפט און ביליג!

הכנסה פון אַנ'אַפּצייכען-טאָג

וואָס די פּייערלעשער האָבען געמאַכט

די ריינע הכנסה פונ'ם אָפּצייכנונגס-טאָג, וואָס איז געמאַכט געוואָרען דעם 6 סעפּטעמבער, האָט אַריינגעבראַכט אין דער קאַסע פון די לאָדזער פּייערלעשער 6,803 זל. מיט 32 גראָשען.

די פערוואַלטונג דאַנקט די מנדבים.

אמטליכעס

(א) היינט האָט אָנגעהויבען זיין אַפּרוהע-אורלויב דער לאָדזער שול-אינספּעקטאָר, פּראָפ. וולאַדיסלאַוו גאַצקי.

פערענדיגט דער שטרייק פון פאָרמירער און רעפּרעזירקעס

נאָך צוויי וואָכען שטרייקען, איז נעכטען אָוונט פערענדיגט געוואָרען דער שטרייק פון פאָרמירער און רעפּרעזירקעס.

ס'האָבען געשטרייקט עטליכע הונדערט אַרבייטער.

די אַרבייטער האָבען געוואונען פון 20 ביז 30 פּראָצענט לוין-הספה.

שטרייק אין שלעסערס פאַבריק

אין שלעסערס פאַבריק אין אָזאָרקאָוו האָט מען געוואָלט רעדוצירען 1,000 אַרבייטער. די אַרבייטער האָבען צוליב דעם פערשטרייקט און פערלאַנגט מען זאָל איינטיילען די אַרבייט צווישען אַלע אַרבייטער, וועלכע זאָלען אַרבייטען ווייניגער טעג אין וואָך.

עס שטרייקען 3,000 אַרבייטער. היינט וועלען געפיהרט ווערען אונטערהאַנדלונגען צווישען דער פירמע און די שטרייקענדע.

אַ רויב-אָנפאַל אין אַ צוג

(–) נישט ווייט פון אָזאָרקאָוו זענען באַנדיטען אַריין אין אַ וואַגאָן פון 3 קלאַס אין צוג, וואָס איז געגאַנגען קיין לאָדז און דראָהענדיג מיט רעוואָלווערן, האָבען זיי צוגערויבט די וואַליזקעס, און אַרויסגעוואָרפען דורך די פענסטער. אַ קאָנדוקטאָר, וועלכער האָט זיי געוואָלט שטערען האָבען זיי פערוואונדעט דורך 2 שאָסען.

די באַנדיטען איז געלונגען נעלם צו ווערען אין דער פינסטערניש פון דער נאַכט.

צוויי מענשען פערברענט

(–) אין דאָרף שטשיטניקי איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין פאָלווארק פון קאָנסטאַנטין דאָמאַניאַק אין די פלאַמען זענען אומגעקומען דאָמאַניאַקס פרוי און זיין 68-יעהריגע מוטער.

מאָנטאַג
14
ג
תשרי תרצ"א

סעפּטעמבער
זון-אויפגאַנג: 5.03
זון-אונטערגאַנג: 5.59

רעגיסטראַציע פון יאַהרגאַנג 1913

עס האָט זיך אָנגעהויבען די מיליטער-רעגיסטראַציע פון מענער, וואָס זענען געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1913

די רעגיסטראַציע פיהרט אַדורך די מיליטער-ביוראָ פון מאַגיסטראַט אויף זאַוואַדסקאַ 11, טעגליך פון 8 ביז 3 אַ זייגער.

עס דאַרפען זיך שטעלען:

היינט, מאָנטאַג, ד. 14 סעפּטעמבער

די וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קאָמיסאַריאַט, מיט די אותיות:

S Sz

און די, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 9 קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

O P R S T U W Z Ż

מאָרגען, דינסטאַג ד. 15 סעפּטעמבער

די וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

T U W

די, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 10-טען קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

A B C D E F G H Ch I J K

L Ł M

רשימה פון די יאַהרגענג 1918/31

(א) אין שייכות מיט דער אַלגעמיינער רשימה פון דער בעפעלקערונג, וואָס וועט צונויפגעשטעלט ווערען דעם 9 דעצעמבער ה. י. וועט אויך צונויפגעשטעלט ווערען אַ רשימה פון די יאָהרגענג: 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929 1930 און 1931 קינדער פון ביידע געשלעכטער.

די דאָזיגע רשימה וועט צונויפגעשטעלט ווערען פאַר שול-צוועקען.

איבערגעפאָהרען אַ יוד

(א) אויף זגערזשער 20 איז אַרונטערגעפאַלען אונטער די רעדער פון אַנ'אויטאָ דער 23-יאָהריגער יאַנקעל דימאַנט (פון בושעזשינער 19)

ער איז פערוואונדעט געוואָרען אויפ'ן גאַנצען קערפּער, און אין אַנ'אָפּגעשוואַכטען צושטאַנד האָט איהם פאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אַהיים.

דעם שאָפער קאַראָל אַנטאָניאַק האָט פּאָליציי צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכקייט.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ה. דאַנצער, (זגערזשער 57), יו. גראָשקאָווסקי (11 ליסטאָפּאַד 15) ס. גאָרפיין (פּילסודסקיעגאָ 54) ס. באַרטאָשעווסקי (פּיעטריקאָווער 164) ה. רעמבעלינסקי (אַנדזשעיאַ 28) אַ שימאַנסקי (פּשענדואַלניאַנאַ 75).

זאַל פילהאַרמאָניע
קאָנצערט-דירעקציע
ARTUR JUDSON, NEW-JORK

דאָנערשטאַג, דעם 17-טען ד. ח. 8.30 אָוועגד קומט פאָר
אין זאַל פילהאַרמאָניע נור איינץ איינציגער
גראַנדיעזער קאָנצערט
פון וועלט-בעריהמטען פידעל-ווירטואָז
מישאַ פּאָזנאַנסקי
(פּאַריז)
וועלכער האָט געפייערט גרויסע טריומפען אין אַמעריקאַ און איז בעשאָנקען געוואָרען אין ניו-יאָרק מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל.
אין פּראָגראַם: קלאַסישע, מאָדערנע און יודישע מוזיק.
ביים קלאַוויר Dyr. TEODOR RYDER ביים קלאַוויר
גענויער פּראָגראַם אין די אַפישען.
בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע ווי אויך אין פּאַפּירגעשעפט ביי האָמבורסקי, פּעטריק. 42 און אין בוכהאַנדלונג נוימילער, פּעטריק. 61

יוזעף פרענקעל-פאר'ן שטאנד-געריכט

ער ווערט בעשולדיגט אין אונטערצינדען זיין פאבריק. — פרענקעל לייקענט, אז ער זאל האבען די פאבריק אונטערגעצונדען. — זיין פערטיידיגער, אדוו. ביליק איז איבערצייגט אז פרענקעל וועט בעפרייט ווערען

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט אין יוזעף פרענקעל'ס פאבריק (פאדלעשנא 4) אויסגע־בראכען א שרפה.

לכתחילה האט מען גערעכענט, אז די שרפה איז ענטשטאנען פון א קורץ-שלוס.

לויט'ן גאנג פון דער פאליציייאישער אויס־פארשונג, ווערט פרענקעל אבער בעשולדיגט

אין אונטערצינדען די פאבריק.

פרענקעל איז א פאבריקאנט מיט א ברייטער קויפמענישער בעקאנטשאפט.

מיט עטליכע חדשים צוריק איז דער פירמע פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש. צוליב'ן שטרייק איז די פאבריק גשלאסען געווארען אין גאנג ערשט דעם פערגאנגענעם מאנטאג. אין דער פאבריק זענען געווען בעשעפטיגט 20 ארבייטער אין צוויי שיכטען.

וואס דערצעהלט די רעסטאראן-אינהאבערין פרוי סאבאלעווסקא?

— אין קריטישען מאמענט, ווען ס'איז אויס־געבראכען די שרפה, איז פרענקעל געזעסען אין איהר רעסטאראן, וואס געפינט זיך קעגענאיבער דער פאבריק. פ. האט זיך געהייסען דערלאנגען טיי. פלוצלינג איז ער ארויס, ערקלערענדיג, אז היות ווי דער פאבריק-וואגען האט געדארפט קומען נאך סחורה, און אזוי ווי ער איז ביז איצט נישט געקומען, וועט ער שוין מסתמא נישט קומען, און ער געהט דערום פערשליסען די טירען פון דער פאבריק.

אין דעם מאמענט האט פון דער פאבריק

ארויסגעשלאגען א פייער-צונג

פרענקעל האט אויף דער גיך פערלאסען די טיר און אוועק.

סאבאלעווסקא, זעהענדיג די פלאמען, האט געמאכט א געוואלד, ס'איז באלד אלארמירט גע־ווארען די פאליציי, וועלכע האט נאך א האלבע שעה'דיגע אקציע, די שרפה לאקאליזירט.

צוליב די ערקלערונג פון דער סאבאלעווסקא און צוליב דער פעסטשטעלונג פון די פייערלעשער אז אין דער פאבריק האבען זיך נישט געפינען קיין ליכטע ברענשטאפען, איז ענטשטאנען דער חשד אז מ'האט צו טון מיט אנ'אונטערצינדונג. דער חשד האט זיך פערשטארקט דערמיט, וואס, ווי די פייערלעשער גיבען איבער, האבען זיי געפונען

דריי שטיק סחורה איינגעטינקט אין נאפט

און אין דער הייך עטליכע שטיקער האלץ אויך דורכגעווייקט מיט נאפט. די דאזיגע אומשטענדען האבען געגעבען א גרונד פרענקלען צו ארעסטירן.

ער איז איבערגעפיהרט געווארען אין אויס־פארשונגס-אמט, וואו ער איז אויסגעהערט געווא־רען פון אויספארשונגס-ריכטער. פ. האט ערקלערט, אז ער ווייס נישט צוליב וועלכע סיבות די שרפה איז אויסגעבראכען. לויט זיין מיינונג איז די סבה געווען א קורץ-שלוס.

נאכ'ן צוזאמענשטעלען דעם פראטאקאל איז פ. אפגעפיהרט געווארען אין דער טורמע אויף קא־פערניקא.

דערווייל איז די אויספארשונגס - קאמיסיע אוועק אין דער אפגעברענטער פאבריק אריין. די קאמיסיע איז בעשטאנען פון: פראקוראר האוולא־סקי, קאמיסאר ווייער, לייטער פון דער ערשטער בריגאדע קאלאדזשעיסקי, און דער פייערלעשער האמא אלס עקספערט.

ס'זענען אויך געקומען פערטרעטער פון די פערזיכערונגס-געזעלשאפטען, וואו פרענקעל איז געווען אסעקורירט.

די עקספערטיזע פון פייערלעשער-עקספערט האמא האט פעסטגעשטעלט, אז די שרפה איז פאר־געברייט געווארען פארזיכטיג און ווען נישט די שנעלע אינטערווענץ פון די פייערלעשער, וואלט די גאנצע פאבריק-געביידע אוועק מיט'ן רויך. אז די דריי שטיק מיט נאפט-איינגעטינקטע סחורה מיט די נאפט אנגעזאפטע שטיקער האלץ, זענען געלעגען אזוי אוועקגעלייגט, אז ווען זיי וואלטען זיך אנגעצינדען, וואלט אין פרענקעל'ס לאקאל מיט איינמאל אויסגעבראכען די שרפה אויב די פייערלעשער-אקציע, זאגט די עקספערטיזע, וואלט זיך אביסעל פערשפעטיגט, וואלט זיך די פאדלאגע איינגעריסען, און די מאשינען וואלטען אראפגע־פאלען אויפ'ן פארטער און וואלטען פערריבען יעדען שפור.

איבער פרענקעל'ס פאבריק, געפינען זיך די לאגערען פון שולצ'ן, וואו ס'זענען געלעגען א סך לייכט-ברענעדיגע שטאפען, וועלכע וואלטען זעהר לייכט זיך אנגעצונדען. א חוץ די צוויי פאבריקען, געפינען זיך דערנעבען פריוואטע וואוינונגען.

ווי די פארשטעהער פון די אסעקוראציע־געזעלשאפטען ערקלערען, איז פרענקעל געווען אסעקורירט אין א קראקויער פערז. געז. אויף א סומע פון

11 טויזענד דאלאר

פרענקעל איז אין דער געז. געווען אסעקו־רירט עטליכע יאהר. נאך דעם ווי די פערז. געז. האבען אפגעשריבען א מילדען פראטאקאל, זענען די אקטען איבערגעשיקט געווארען צו דער פרא־קוראטור. וועלכע האט בעשלאסען

איבערצוגעבען פרענקלען צום שנעל-געריכט

* * *

(2) די אויספארשונג פיהרט דער אויספאר־שונגס-ריכטער פון צווייטען ראיאן, ה' גזשעש.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז שבת פארגע־קומען א לענגערער פערהער פון פרענקלען. דער דאזיגער פערהער האט געדויערט פון 12 ביז 4 א זייגער.

כידוע איז זיך דער בעשולדיגטער נישט מודה אין דעם פערברעכען, טענה'דיג אז ער האט די פאבריק נישט אונטערגעצונדען.

בעת דער אויספארשונג איז צום אויספאר־שונגס-ריכטער געקומען דער אדוואקאט ביליק, ערקלערענדיג, אז אויפ'ן אויפטראג פון דער משפחה, האט ער זיך אונטערגענומען צו פערטיידיגען פרענקלען.

אין דער אנוועזענהייט פון דעם ריכטער, האט פרענקעל אויסגעשטעלט דעם אדוו. ביליק א בעפולמעכטיגונג.

אין צוזאמענהאנג מיט דער אלגעמיינער פראינטערעסירונג, מיט וועלכער דער כלל בעציהט זיך צום ענין פרענקעל, האבען מיר זיך געווענדט צום אדוו. ביליק ווענען זיין מיינונג אין דער דאזיגער פראגע.

אדוו. ביליק מיינט, אז

פרענקלען דראהט בשום אופן נישט קיין שטראף-אורטייל

אדוו. ביליק מאטיווירט זיין שטאנדפונקט דערמיט, וואס פרענקלען איז עס לעצטענס אין געשעפט געגאנגען גאנץ גוט. ער האט אין רעזול־טאט פונ'ם „נאדזור" רעגולירט זיינע חובות אויף די גאנצע 100 פראצענט און דער „ווידזעווער מאנופאקטור" — אויף 50 פראצענט.

פרענקעל האט פערזיכערט זיין פאבריק שוין אין חודש יאנואר ה. י. ווען ער וואלט בדעה געהאט אונטערצוצינדען די פאבריק, כדי צו בעקו־מען די אסעקוראנץ-פרעמיע, וואלט ער עס געקאנט מאכען א סך פריהער. ובפרט ווען אין די חדשים סעפטעמבער, אקטאבער און נאוועמבער מאכט זיך אנ'אויפלעבונג אין דער זאקען-אינדוסטריע. אזוי־ארום וואלט זיך דאס אונטערצינדען בעסער „געלוינט" אין יוני, אדער אין יולי.

אויף וויפיל עס האנדעלט זיך וועגען דעם ארויסגעפיהרטען סחורה-טראנספארט, איז שוין פעסטגעשטעלט, אז אינ'ם טאג פונ'ם שרפה-אויס־ברוך, אינדערפריה, איז צו פרענקלען אין דער פאבריק געקומען ישראל פאלקע. וועלכער האט פאר מזומן-געלד איינגעהאנדעלט א גרעסערען סכום סחורה און אין דעמזעלבען טאג די סחורה ארויסגענומען.

חוץ מזה מיינט אדוו. ביליק, אז איטליכער זאך-קענער, וואס אריענטירט זיך אין דער זאקען־אינדוסטריע, וועט פעסטשטעלען, אז די דאזיגע אינדוסטריע איז די איינציגע, וועלכע פאדערט א שטאפילען פוצען פון די קליינע מאשינען-טיילען (נאדלען) מיט נאפט ספעציעל, און דאס גייט אן אזוי ווייט, אז ווען מאשינען בלייבען אויף א לענגערער צייט אומטעטיג, ווערען בעזונדערע מאשי־נען-טיילען ארומגעוויקעלט מיט שמאטעס אדורכ־געזאפט מיט נאפט. אין שייכות דערמיט געפינט זיך שטענדיג אין יעדער זאקען-פאבריק א גרעסע־רער סכום שמאטעס אדורכגעזאפטע מיט נאפט.

מהאי טעמא קאן דאס, וואס מען האט אזעלכע שמאטעס געפונען אין פרענקעל'ס ברע־נענדע פאבריק נישט דינען אלס בעוויז, אז ער איז דער אונטערצינדער.

דאס, וואס דער ענין וועט בעהאנדעלט ווערען אין שטאנד-געריכט, איז עס נאך א מעלה פאר פרענקלען, וועלכער וואלט ביי א געוועהנ־ליכער געריכטס-פראצעדור אפגעזעסען אין דער טורמע א שיינע פאר חדשים, ביז דער פראצעס וואלט פארגעקומען, און איצט וועט דער ענין ערלעדיגט ווערען אין משך פון עטליכע וואכען.

ווי מען רעכענט וועט דער ריכטער קאמפ־לעט וואהרשיינליך, בעשטיין, פון פארזיצער פון שטאנד-געריכט ה' אנטאני איליגיטש, די ריכטער האליצקי, קוביאק און וויצע-פראקוראר מאנדעצקי.

* * *

לאדז וועט אלזא זיין די ערשטע שטאט אין פוילען, וואו ס'וועט פארקומען דער ערשטער שנעל-געריכט. מחמת לויט די פארשריפטען, מוז דאס געריכט פארקומען אין משך פון 21 טעג נאך דער בעשולדיגונג.

דער צוקינפטיגער פראצעס האט געמאכט אין שטאט א גרויסען רושם.

די גאנצע שטאט רעדט פון דעם דאזיגען שנעל-געריכט, מחמת, ווי מיר האבען שוין אנגע־וויזען, איז פרענקעל א בעקאנטע פערזענליכקייט, און אין די סוחרישע קרייזען איז ער זעהר פאפו־לער. ער וואוינט שוין א לאנגע צייט מיט זיין פאמיליע אויף אל. קאשטשושקי 32.

היינט קומט צוריק די לעצטע פארטיע פון דער טאז-קאלאניע

עלטערען, ווארט אפ אייערע קינדער

היינט 1 פארמ. קומט צוריק די לעצטע פארטיע קינדער פון דער זומער-קאלאניע „טאז". די עלטערען דארפען אפווארטען די קינדער פאר'ן טויער פון „טאז" נאווומיעסקא 3 איינס פארמיטאג.

פאלקס-טעאטער

לעצטע פארשטעלונגען פון ארטיסט יוסף סטרוגאטש

היינט אויענד קומט פאר אין פאלקס טעא־טער די לעצטע פארשטעלונג פון בעליבטען אר־טיסט יוסף סטרוגאטש, די דירעקציע האט אויף דעם היינטיגען אווענט בעשטימט אלע פארטער־פלעצער צו 1 זל. עס ווערט געשפילט די בעליב־טע פיעסע „תלמיד חכם". צום שלוס: א גרויסער רעוויו אונטערן נעמען א „פרייליך ניי-יאהר".

ראדיא-פראגראם

מאנטאג, ד. 14 סעפטעמבער

11.58 צייט-סיגנאל. 12.10 מוזיק. 4.00 מוזיק. 4.45 קאמוניקאט. 4.50 ליטעראריש גע שפרעכען אין פראנצויזיש 5.15 מוזיק. 5.35 פאר־לעזונג. 6.00 מוזיק 7.00 פערשידענעס. 7.20 מוזוק 7.30 פילם קאלענדער 7.35 מוזיק. 7.45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער. 8.00 קאמוניקאטען. 8.15 ראדיא-טעכניק. 8.30 קאנצערט. 10.00 פאליטאן. 10.15 קאמוניקאטען. 10.30 מוזיק.

פרוי הענע וואלף נ"ע

נעכטען, מוצאי ראש השנה איז נאך א לענ־גערער קראנקהייט געשטארבען, אין עלטער פון 73 יאהר די מוטער פון בעקאנטען היגען כלל־טוער, ה' יוליאן וואלף, פרוי הענע וואלף. (פרוי פון פערשטארבענעם לאדזער אינדוסטריעלער, ה' פייטעל וואלף).

די געשטארבענע איז אין די ברייטע קריי־זען פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג גע־ווען בעקאנט מיט איהר גוט הארץ, וואס האט זיך ווארעם אפגערופען אויף יודישען לייד און פיין.

זי איז געווען אויך בעקאנט און שטארק בעליבט אין די היגע חסידישע קרייזען, וואו זי האט גע'שם'ט אלס פרוי פון זעלטענע פיינע און פרומע מידות.

בעריכטיגונג

צו דער נאטיץ פון אונזער ערב ראש-השנה נומער וועגען א נעכטמעטען מערדער אין פרוינען־קליידער מאכט מען אונז אויפמערקזאם, אז האכ־מאן איז נישט 20 יאהר אלט נאר 39 יאהר. סליעפונען האט מען נישט ארעסטירט פערגאנגע־נעם דאנערשטאג, נאר דעם 18 מאי ד. י. און מ'האט איהם ארעסטירט נישט אין פרויען-קליידער

אויסבעסערונג

אין שייכות מיט דער כראניק - נאטיץ אין אונזער ציימונג פון 8. סעפטעמבער ה. י. א. נ. „געשטארבען א יודישע פרוי אין מיטען גאס", שיקט אונז צו דער לאדזער מאגיסטראט פאלגענדע אויסבעסערונג:

„ס'איז נישט אמת. אז דאס ברענגען פונ'ם פאליציאנט, כדי צו פעסטשטעלען דורך איהם די אנמעלדונג וועגען פארפאל זאל האבען געדויערט א האלבע שעה. דערפאר אבער איז אמת, אז די אנמעלדונג פון פאליציאנט איז געקומען אין משך פון 2 – 4 מינוט נאך דעם ערשטען רוף. א בעוויז, אז דאס איז ריכטיג, איז דער פאקט, אז די שנעלע סאניטעטס פאגאטאוויע איז אנגעקומען נישט שפעטער ווי אין 10–15 מינוט נאך דער ערשטער טעלעפאנישער אויפפאדערונג.

לאדזער יודיש פאלקס-טעאטער, זגערזשער 17

דיר.: נ. גאלדשטיין.

נור 3 פארשטעלונגען פון בעליבטען ארטיסט ליבלינג פון פובליקום

יוסף סטרוגאטש

מיט'ן אנטייל פון פעט-קאמיקער **ה. באלבירסקי**

מאנטאג, דעם 14-טען סעפטעמבער 9 א זייגער אין אווענד לעצטע פארשטעלונג

די פיעסע, וואס איז געשפילט געווארען אין לאדז מיט גרויס ערפאלג

2 פארשטעלונגען אויף 1 בילעט! אלע פלעצער צו 1 זל.

ווער עס קומט פריהער בעקומט א בעסערען פלאץ. ס'ווערט געשפילט די בעליבטע פיעסע

„דער תלמיד חכם"

אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ. .·. הויפט-ראל י. סטרוגאטש.

צום שלוס א פרעהליך ניי-יאהר מיט'ן אנטייל פון גאנצען אנסאמבל.

עס נעמט אנטייל: פרויען: בעזמאן, פארערמאן, טופמאן. מענער: סטרוגאטש, באל־בירסקי, טופמאן, נייהויז, פאלאנסקי, גוטמאן. טעכנ. לייטער ק. גוטמאן. סופלער וו. נייהויז. מוזיק-לייטונג מ. קאכאנאווסקי. .·. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

פארוואס האט די קהלה נישט בעזארגט די יודישע קראנקע אין ראדאגאשטשער שפיטאל מיט כשר עסען אויף ראש השנה?

(א בריף אין רעדאקציע פון א גרופע חולאים)

פון די יודישע קראנקע אין ראדאגאשטשער שפיטאל האבען מיר דערהאלטען א בריף, אין וועל־כען די קראנקע בעקלאגען זיך אויף דער קהלה.

2 וואכען פאר יום-טוב, האט מען אדורכגע־פיהרט א רעגיסטראציע, וויפיל ס'זענען דא יודישע חולאים. אויף דער פראגע: צו וואס איז די ר־גיסטראציע, האט מען געענטפערט, אז די קהלה וויל די יודישע קראנקע בעזארגען מיט כשר עסען די קראנקע האבען זיך געגרייט צום יום טוב'דיגען עסען. ביז דער לעצטער מינוט האבען זיי געווארט, און ס'האט זיך אויסגעלאזט א טייך. די קראנקע האבען געהונגערט ביז דריי נאכמיטאג. די שפי־טאל-קוך האט אויך קיין מיטאג נישט געוואלט געבען, ווייל ס'איז געווען אזא אפמאך.

די קראנקע ווענדען זיך דערום צום „נייעם פאלקסבלאט" מיט דער פראגע: צי דארף מען דאס פערשווייגען?

דער בריף איז אונטערגעשריבען פון א גרו־פע קראנקע: פ. כאלצבערג, מ. נודעס, מ. ליטווין, ענגעל, מ. שטעלצנער, פעלטע און בענדער.

ר. איזראעל

(113

ליבע און טויט

סענסאַציאָנ. עראָטישער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען

— דיך דאַרף איך אינגאַנצען נישט, האָט דער דעטעקטיוו געזאָגט, און אויב איהר וועט מיר בייהילפיג זיין אין דעם וואָס איך וויל טון, וועט אייך קיין שלעכטס נישט געשעהען.

— דאָס זאָגען אַלע דעטעקטיוון און פּאָליציסטען, וועלכע ווילען עפּעס אַרויסבעקומען, איך גלויב זיי קיינעם נישט, אַזוי גוט ווי זיי גלויבען מיר נישט, האָט געזאָגט נחום פּעטיילער, מורא האָבענדיג זיך אַ ריהר צו טון, צוליב די דריי רעוואָלווערן, וועלכע זענען געווען אָנגעשטעלט אויף איהם.

— הייסט עס, אַז איהר ווילט מיט מיר בכלל נישט אונטערהאַנדלען, האָט געפרעגט דער דעטעקטיוו.

— ניין, דאָס האָב איך נישט געזאָגט, איך האָב מיין גאַנצע חברה אין דר׳ערד, אויב מיר דאַרף עפּעס געשעהען, אָבער איך דאַרף האָבען גאַראַנטיעס, אַז מיר וועט גאָרנישט געשעהען.

— וואָס פאַראַ גאַראַנטיעס ווילט איהר פון מיר?

— זעהט איהר, איך וועל מיט אייך רעדען ווי מיט אַ סוחר, איך וועל זיין מיט אייך אויפריכטיג, און ערליך, אויב איהר גלויבט אין אונזער ערליכקייט.

— איך הער אייך אויפמערקזאַם, האָט טשאַרל געזאָגט, און האָט זיך אָנגעקוועטשט אַקעגען נחומען וועלכען דער דעטעקטיוו האָט געקוקט גלייך אין די אויגען אַריין.

— זעהט איהר, אויב ווער ס׳איז, זאָל דאָס זיין אַ דעטעקטיוו, אָדער אַ פּאָליציי־בעאַמטער, וויל מיט אונז אָנהויבען אַ קאַמף, מוז ער אונז גוט שטודירען און קענען, ער מוז קענען אונזער פּסיכאָלאָגיע, ער מוז קענען אונזערע אַרגומענטען, ער מוז פאַרשטעהן אונזער מסחר, מעג אַפילו אַ דעטעקטיוו זיין ווי בעה־יהמט, מעג ער זיין שערלאָק האָלמס, אַליין אָדער נאַט פּינקערטאָן, אַליין, וועט זיך איהם דער קאַמף מיט אונז נישט איינגעבען, ווען ער וועט אונז נישט קענען אַרום און אַרום.

— איך וואָלט געוואָלט, האָט דער דעטעקטיוו געזאָגט, אַז איהר זאָלט מיר דאָס אַלץ גאַנץ גענוי אויפקלערען, און זיך נישט בענוצען מיט אַלגעמיינע בעמערקונגען.

— איך מיין דערמיט צו זאָגען, אַז אונזער פאַך, דער פרויענהאַנדעל, איז נישט דאָס זעלבע וואָס גנבענען, קאַסעס בּרעכען, אָנפאַלען מאַכען, אָדער מאָרדען...

— נאָך ערגער, האָט דער דעטעקטיוו אַריינגעוואָרפען.

— ווי איינער פאַרשטעהט דאָס מיר איז איצט נישט קיין אונטערשיד, איהר דאַרפט נישט מיינען, אַז איך האָב מורא פאַר אייך, הגם איך געפין זיך אין אַזאַ אמת, אומבעקוועהמע לאַגע.

— איך האַלט, אַז איהר דאַרפט ערנסט מורא האָבען.

— ניין, ס׳הויבט זיך נישט אָן. איך בין זיכער, אַז איהר וועט מיך דאָ נישט דערשיסען, נישט דערהרגענען. איהר טוט דאָס קיינמאָל נישט און איצט זיכער, נישט. מיט וואָס האָב איך זיך אייגענטליך פאַר אייך פאַרזינדיגט? דאָס ערגסטע וואָס איהר קענט מיט מיר טון, האָט נחום מיט אַ שמייכעל ווייטער גערעדט, איז דאָס וואָס איהר וועט מיך איבערגעבען אין די הענד פון דער פּאָליציי. דעריבער וואָלט איך אייך געבעטען, אַז איהר זאָלט בעהאַלטען די רעוואָלווערן לכל הפּחות; זיי אַוועקלעגען אויפ׳ן טיש, לכל הפּחות, ווייל אין דער לאַגע איז מיר ווירקליך אונאַנגענעהם צו רעדען.

בּיידע פרויען, אידאַ און ריטאַ האָבען זיך אַריינגעקוקט און זיך שטאַרק געוואונדערט איבער דעם קעלהאַפטען פרויענהענדלערס אויפריכטיגקייט, טשאַרל האָט געגעבען אַ צייכען ראַלפ׳ן אַז ער זאָל אַוועקלייגען די רעוואָלווערן.

נחום האָט זיך קאַיצט בעקוועם אַוועקגעזעצט אין זיין שטוהל, צונויפגעלעגט די הענד אויף זיין ברוסט און געזאָגט:

— איצט וועל איך זיך מיט אייך פריי אַדורכרעדען. האָט איהר פאַר מיר עפּעס ספּעציעלע פראַגען?

— יאָ, איך וויל וויסען גאַנץ גענויע אינפאָרמאַציעס וועגען אייער׳ס אַ חבר, און אפשר נאָך אייערס אַנ׳אָנפיהרער.

— דאָס בעווייזט, אַז איך בין גערעכט, אַז איהר קענט אונז נישט אינגאַנצען, אויב איהר האָט געדאַרפט אַזאַ קלייניגקייט, האָט איהר נישט געדאַרפט ערשט זיך פאַרשטעלען פאַר ציגיינער, מיך אַהער בּענאַרען....

— נאָר וואָס דען האָב איך געדאַרפט צו טון?

— פשוט און פּראָסט, צוגעהן צו אונזערם אַ מענש, וועלכער וואָלט אייך גערן אָנגעוויזען, אויף דעם, וועמען איהר דאַרפט.

— פאַרוואָס וואָלט דאָס יענער געטון?

— ווייל טאַמער איז דאָס ווירקליך אַנ׳אָנפיהרער וואָלט ער פון איהם געוואָלט ווי אַמגיכסטען פּטור ווערען און איבעריגענס וואָס וואָלט ער דען מורא געהאַט איהם אויסצוזאָגען?

— פאַר דער פּאָליציי.

— נו, לאַכט דערויס, מיר האָבען פאַר דער אַרגענטינער פּאָליציי נישט קיין מורא פּונקט אַזוי ווי מיר האָבען נישט קיין מורא פאַר דער פּאָליציי פון דער גאַנצער וועלט.

— וואָס הייסט דאָס?

— דאָס הייסט, אַז ס׳איז אַזוי ווי איך זאָג אייך, האָט איהר שוין אַמאָל געהערט וועגען גרויסע פּראָצעסען פון פרויענהענדלער? האָט איהר שוין געהערט אַז זיי זאָלען פאַרשיקט ווערען אויף קאַטאָרגע אָדער זיי זאָלען זיצען לאַנגע יאָהרען אין טורמע, הגם מיר פיהרען דאָך „סחורה״ „טאָג איין טאָג אויס. ס׳געהט נישט אַוועק אַ וואָך ווי אונזער „סחורה״ זאָל נישט טראַנספּאָרטירט ווערען אין דער גאַנצער וועלט, ווי בּוימוואָל, למשל, און איהר מוזט וויסען, אַז מיר פיהרען אונזער האַנדעל אין די קולטור־עלטסטע לענדער פון מערב־איראָפּע, אין די אָפּגעשטאַנענסטע לענדער פון אַזיען און אַפריקאַ און אין דעם פערבינעסטען אַמעריקאַ.

(פאָרטזעצונג קומט).

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40

נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.

זונטאָג און יום־טוב פון 9—1 פאַרמ.

בּעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

Dr. med.

Szymon Grinberg

קינדער און אינפעקציעזע קראַנקהייטען

POŁUDNIOWA 20. tel. 168-38

נעהמט אָן טעגליך פון 12—1 און פון 4—6 אָוונט.

ציהונג פון דער 23־טער מלוכה־לאָטעריע

5־טער קלאַס — 3־טער ציהונגס־טאָג

25.000 zł. na Nr. 151420.

15.000 zł. Nr. 31125.

po 5.000 zł. N-ry 74600 144953 154218

po 3.000 zł. na Nry 59829 73890 85770 123451 178014.

po 2.000 zł. na Nry 26016 37426 51106 86539 88378 92675 114333 127113 127382 143410 143436 149264 154726 202271 205283

po 1.000 zł. na N-ry 8096 20672 37681 49550 68580 69986 74408 80737 83348 85104 89323 124220 143721 145818 150743 151385 153580 164406 197888 208779

500zł. na n-ry: 2177 2598 2996 4637 5085 6198 6796 8907 10703 10936 12344 12984 14149 16794 17694 18144 19490 20065 22504 23524 25635 26161 26922 30479 32502 36303 38264 38947 40563 41434 44856 46084 47700 54557 54663 56270 57663 59199 60125 60478 60650 60718 60999 61093 62587 63138 63766 64365 64590 65489 65583 67081 67265 67973 69661 72651 73062 76231 76670 77606 77615 78929 80869 82238 84326 85851 86463 87918 88599 88838 89064 89182 89765 89921 90067 90704 91229 91284 921 30 95901 97525 99291 99498 101128 101337 102666 103950 107550 108249 111030 114066 115431 119988 120192 121297 123386 124315 125791 126001 126206 126585 127748 127758 129548 135073 13192 132001 133199 135182 135209 137875 138043 139887 140475 140743 141588 143311 145270 145933 147675 147893 147988 148360 148644 150273 156235 156842 157639 157770 158841 159352 159578 161307 161561 163401 163809 164261 164578 166541 167141 167922 1171194 171790 173696 174997 175032 175637 176479 173429 181749 183304 183460 184804 186502 186890 188213 189697 193587 195002 197658 199765 200274 200945 204468 208268208477 208627

Po 250 złotych wygrały numery następujące:

92 140 385 624 1145 338 63 88 97 98 441 529 637 836 81 92 2083 186 369 495 517 2265 676 740 48 822 81 83 95 956 3094 152 95 78 322 57 567 608 83 98 99 861 4074 145 230 77 302 74 98 558 5046 128 93 96 239 79 301 41 403 591 614 45 729 867 940 93 6006 156 252 461 68 607 734 826 38 55 67 90 7227 23 57 66 203 311 17 440 681 827 48 942 77 8076 82 253 334 38 83 92 730 806 27 980 9003 20 101 29 30 219 76 79 372 547 69 628 756 811 57 10102 5 31 428 52 97 526 54 620 46 68 80 744 971 10085 118 22 382 530 641 98 932 12037 103 209 82 633 33 36 60 97 729 94 880 81 991 13056 103 253 54 340 42 53 496 582 642 58 72 741 47 14048 284 318 410 31 577 94 670 755 922 45 61 15056 74 268 396 408 502 625 28 42 825 67 971 16041 138 85 226 404 552 73 97 706 71 843 44 65 79 928 17001 13 117 61 81 337 64 69 615 78 778 80 99 869 18066 198 330 439 574 91 645 95 948 82 19375 450 89 582 661 857 89 20050 109 88 263 304 460 504 727 45 64 958 21015 201 11 93 462 578 659 63 67 820 86 90 98 907 89 22028 51 123 38 88 211 343 437 577 79 798 811

23000 46 49 52 84 195 359 497 520 694 99 705 881 24127 147 61 423 539 640 747 936 75.

25007 29 30 199 269 337 556 71 26014 24 132 525 28 96 649 63 719 67 884 913 66 27003 31 98 112 390 494 737 800 53 901 86 20828 55 103 211 25 407 82 509 58 745 65 956 29194 332 461 605 9 90 624 50 912 32 30092 104 52 243 61 87 338 38 55 414 34 46 744 820 48 31038 178 232 308422 28 37 49 507 49 87 91 715 36 837 23000 14 26 220 62 323 72 690 865 87 33008 92 358 92 444 619 44 55 76 77 834 83 97 34065 353 427 91 578 92 624 61 82 97 702 12 13 45 89 90 702 35009 55 94 166 273 76 96 385 407 17 22 520 21 615 876 79 36010 48 82 113 21 336 44 49 848 974 58 37014 39 842 15 547 69 75 854 990 38019 24 76 102 22 38 70 63 225 551 821 39182 90 447 71 83 579 737 958 40528 614 88 800 901 12 75 41089 156 93 285 394 507 610 48 705 951 83 42019 55 186 270 325 64 463 511 19 36 61 630 65 43026 27 55 63 207 527 32 620 57 61 754 44273 350 77 594 779 860 45013 140 49 200 26 306 32 92 415 28 525 59 70 98 695 762 816 33 925 46154 274 330 89 475 801 24 89 47003 109 86 99 269 454 97 539 86 651 81 770 62 617 41 971 48025 126 71 205 51 53 516 89 96 656 734 72 873 913 46 49052 193 215 19 98 335 56 571 693 806 62.

50002 59 208 12 60 704 9 24 29 893 915 20 47 41060 251 300 56 64 93 94 415 669 837 87 934 36 55 52449 59 609 781 80352374 396 564 628 724 806 15 999 54057 84 170 220 21 323 400 28 36 514 602 731 952 55033 66 132 262 69 326 407 579 609 20 41 93 868 982 56017 256 356 47 561 701 50 84 841 969 57078 108 41 73 97 202 19 300 83 94 445 92 694 718 868 908 96 97 58109 240 42 87 562 66 603 52 67 804 97 926 59 95064 127 342 453 63 522 743 44 75 868 937 44 60000 126 263 547 622 877 89 61969 77 211 32 312 58 452 83 563 806 59 62099 114 17 36 311 14 30 87 472 598 790 819 72 80 999 63020 76 196 254 360 933 95 64156 69 80 291 96 349 66 407 67 85 501 20 25 728 947 67 65161 251 97 301 430 782 834 66 126 286 326 424 40 541 81 699 733 61 806 22 999 67023 194 208 30 86 342 413 76 577 68030 211 377 428 70 86 580 631 35 38 90 773 91 863 914 58 69044 190 264 300 482 508 9 98 652 736 87 875 82 70061 71 100 34 260 319 71 533 72 619 44 735 40 92 71008 75 132 75482 665 749 72051 183 242 388 451 560 607 21 53 717 40 817 915 73042 58 128 80 281 602 720 43 70 985 74060 72 138 47 286 785 849 969.

75036 140 65 405 11 46 542 616 38 99 739 76211 55 467 77 506 81 636 94 700 62 851 953 77123 28 216 329 31 573 99 622 739 47 823 923 33 84 78035 105 50 724 494 564 639 713 21 79202 96 344 502 831 59 912 71 8190 313 440 526 730 34 60 620 945 81055 75 156 70 221 77 87 331 44 45 443 89 517 61 96 657 86 712 893 82027 149 384 407 28 64 541 623 673 965 83006 8 9 228 65 79 434 45 677 742 73 75 905 34006 211 82 364 475 569 790 824 904 30 85058 243 53 56 90 98 334 416 523 675 848 975 86186 446 564 67 641 93 706 25 79 909 13 98 87038 86 122 34 75 213 25 56 443 534 878 88145 71 215 422 33 569 629 703 6 47 874 89179 276 448 560 878 90078 155 299 419 570 612 30 95 99 761 74 994 91040 111 206 61 85 347 468 94 632 724 84 928 84 92020 40 92 109 213 89 455 679 83 85 757 93032 37 108 210 23 71 540 689 798 879 94321 490 99 605 722 41 63 97 963 95088 119 77 229 55 73 382 422 27 669 705 73 852 74 96029 65 67 211 18 71 79 348 434 45 51 70 593 736 850 900 97010 40 231 282 331 561 717 55 710 67 846 999 98113 309 85 538 54 63 64 66 70 605 63 713 50 99090 94 117 342 465 88 626 773 94 991.

10015 69 182 235 80 597 609 952 101132 46 74 80 232 51 54 75 355 77 417 501 95 713 819 30 52 54 73 77 92 954 102090 318 478 86 505 83 685 86 721 38 103057 152 70 226 360 419 73 557 647 928 30 65 104047 203 45 87 311 416 80 771 977 105 119457 81 572 675 822 80 971 97 106083 144 317 34 84 408 605 831 96 925 29 107046 178 97 205 387 599 619 92 884 901 108037 62 93 98 240 46 305 9 12 19 21 49 86 516 689 758 85 800 22 41 86 109004 70 119 22 324 411 69 526 88 607 731 80 840 62 110107 13 22 58 21872 393 443 503 45 83 603 33 50 66 727 823 111038 150 91 477 535 48 609 42 954 60 77 112016 108 82 216 471 637 70 78 99 898 991 97 113078 92 182 206 13 78 300 55 82 414 502 25 84 608 31 65 73 713 49 76 800 114164 264 66 316 43 45 521 49 96 628 29 90 719 43 115607 67 763 853 85 913 116263 316 35 457 77 519 964 117063 205 303 42 491 728 71 864 950 69 118093 105 83 92 212 305 433 576 87 820 84 119072 79 111 103 110 48 372 472 623 844 99 930 76 86 120002 148 208 24 59 90 303 26 75 91 414 574 611 35 786 120047 60 134 284 543 54 734 807 64 90 100090 347 52 437 40 61 98 501 52 83 709 39 83 822 27 64 77 925 45 60 69 123146 236 355 57 578 889 124091 200 19 43 388 485 555 817 951

דאָס געווינס 25.000 זל.

אויף נומ׳ 151420 איז געפאַלען

אין דער גליקליכער קאָלעקטור

מ. קאָלאָדזיעסקי. אַנדזשעיאַ 3,

אין גאַלאַנטעריע־געשעפט. 6817

125016 24 54 135 81 87 201 362 494 585 619 54 63 933 126240 312 30 51 70 407 23 64 513 61 606 719 44 87 809 946 127112 329 35 81 703 6 30 835 94 986 128096 98 102 63 201 373 84 445 558 672 887 89 940 129278 395 478 519 702 35 130002 79 155 202 310 26 522 666 703 98 802 52 930 131095 112 15 224 88 376 500 601 61 79 712 31 38 863 907 132127 225 517 698 812 42 906 54 98 133038 141 49 280 341 491 533 93 602 711 47 821 46 990 134202 8 79 334 50 70 404 530 56 666 774 888 982 96 135104 76 205 72 90 347 440 41 74 543 63 686 746 64 67 898 136156 93 98 258 314 26 86 404 65 703 83 46 75 92 827 925 72 137008 92 109 42 219 54 69 314 32 47 69 404 540 67 138039 196 282 327 32 48 415 500 84 836 41 786 824 44 48 66 139025 57 297 362 425 536 85 719 20 811 140139 56 203 332 493 504 61 730 95 817 141105 63 75 520 76 734 887 929 60 142000 2.66 85 87 198 208 52 81 328 50 420 546 77 607 850 927 143057 63 116 30 211 18 60 83 85 323 24 31 36 427 31 61 519 92 653 73 832 943 59 91 144011 83 158 241 46 47 336 73 480 533 66 85 679 751 900 14 37 87 145017 110 158 59 346 55 406 654 701 884 954 146077 154 85 203 65 83 86 337 58 460 613 719 74 76 807 915 28 32 54 82 147100 232 511 601 61 85 937 149047 111 40 207 15 59 639 64 65 494 98 539708 29 59 905 79 81.

150046 176 367 70 657 707 42 48 75 151007 15 124 45 275 357 70 480 97 751 810 32 923 45 53 66 152027 30 288 301 16 22 426 87 537 633 40 708 12 893 973 153102 30 243 81 429 61 717 30 99 883 982 154008 132 87 229 67 84 629 41 66 671 86 804 40 42 99 937 155011 92 101 05 19 219 37 72 91 339 90 408 80 50 710 617 92 736 98 836 94 943 156003 29 98 53 159 203 335 470 582 667 72 735 37 58 69 812 54 906 16 157171 209 83 314 32 55 448 516 23 668 723 65 867 81 94 940 84 158067 76 80 109 80 23 541 96 344 73 84 607 29 719 34 923 159038 91 129 45 73 77 221 59 69 87 363 631 761 977 160016 55 127 210 30 357 79 85 88 602 21 69 79 161048 104 57 71 374 414 65 537 55 636 79 761 802 06 911 162029 97 119 232 349 66 67 441 501 642 55 831 72 89 163109 35 40 200 26 27 346 76 413 58 95 579 613 85 833 73 909 164148 96 206 350 412 22 508 39 62 795 855 946 56 165090 153 243 322 74 514 40 50 754 829 89 931 166055 123 78 221 78 91 323 403 43 58 595 611 56 755 80 862 80 91 167029 90 242 66 85 88 393 426 34 550 663 87 792 814 68 84 168 222 27 300 07 400 67 95 508 675 768 99 942 56 169130 37 642 27 29 71 341 99 433 52 506 677 897 958 170003 35 99 406 78 91 534 658 86 729 60 800 171070 127 67 251 308 76 510 54 656 715 35 852 981 172001 1146 189 333 62 301 432 628 712 863 173005 153 209 372 404 08 564 66 78 747 57 885 98 174005 94 287 92 416 505 603 06 48 60 845 932 44.

175000 211 69 89 332 490 528 88 596 736 830 917 84 89 95 176051 15 46 212 56 93 459 503 81 610 14 770 896 916 23 177041 67 73 75 102 72 410 36 519 66 76 79 677 725 72 808 43 93 178 025 43 99 180 341 492 533 41 90 774 800 18 909 179027 144 53 64 433 4654 530 631 43 180096 145214 371 571 74 646 98 724 79 855 62 70 938 181041 78 102 03 250 72 368 442 553 608 36 41 76 92 776 824 999 182009 11 73 100 16 32 622 64 703 95 863 988 183025 55 179 87 250 477 57 15 607 850 184039 74 142 88 215 19 38 99 324 57 306 33 534 39 48 60 87 640 55 63 85 715 30 63 820 48 85 95 940 185114 466 648 798 872 933 47 186103 26 30 54 62 95 259 77 73 312 67 95 434 42 72 523 621 710 187085 124 30 39 89 349 447 982 188012 189 371 75 79 493 615 29 729 32 33 67 828 62 96 931 189073 75 141 306 55 57 70 426 80 731 32 44 92 190008 58 80 131 326 452 85 66 649 54 827 88 922 55 69 191011 69 175 201 346 70 503 42 608 38 67 713 88 809 29 40 42 901 28 192265 308 17 440 90 620 25 747 830 193190 316 30 77 96 450 54 655 82 960 87 833 902 194125 37 248 350 78 84 592 618 767 84 943 97 195053 163 211 23 61 351 52 427 28 98 566 049 764 99 947 186028 147 235 312 537 73 631 77 82 749 97 833 197008 37 154 98 204 46 94 313 76 429 53 579 617 741 806 903 06 198030 57 97 101 04 91 228 376 92 425 85 93 644 854 91 905 199062 135 235 39 67 69 75 308 47 444 53 532 628 39 66 775 826 54 87.

200056 76 100 29 39 48 352 54 66 83 468 521 75 84 772 201083 130 262 336 423 54 74 75 572 668 753 830 924 56 202067 149 62 276 565 97 615 700 11 14 46 203084 198 208 92 327 578 652 84 730 974 204003 165 98 234 70 85 301 54 429 707 12 864 923 66 86 205270 71 340 99 407 12 94 864 913 86 206137 97 204 60 386 429 513 653 48 748 999 207318 417 33 544 593 712 92 961 208286 89 313 17 428 527 29 650 77 78 750 803 65 936 209015 67 124 81 216 32 30 373 410 606 794 832 934 76.

קלאנג=קינא=טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און ווייטערע טעג!
די פרעכטיגסטע רעווי פון דער וועלט
מיט'ן אנטייל פון 1000 שעהנע מעדלעך און דעם בעריהמטען זינגער
MAURICE CHEVALIER
וועלכער רייצט, ענטציקט, ווילט אלס
„דער זינגער פון פאריז"
נעכסטער פראגראם:
געפעהרליכער ראמאנס
אנהויב אין געוו. טעג 5 נאכמ. שבת, זונטאג 3 נאכמיטאג.
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט. אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט ארויין אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גוטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פראקטיקען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דיזען פראקטאר

דאקטאר בראכורעהונג בעזשמיגטע זיכער דעם שוערטמן און געפעהרליכסטען ברוך, אויך פאר הויקערס לימונגען מיט הייל-גארסעטען און אפעראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פוס ספעציעלע אמגלאגען אין די שיך. מינסטליכע גוטענע פיס און הענט, גוטענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 מיטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראפעסארען: פריפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מא-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
דערמיט דריק איך אוים מיין בעסטען דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה' דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) פאר בעפרייען מיך פון א זעהר געפעהרליכער ברוך-קראנקהייט, אויף וועל-כער כ'האב געליטען א סך יאהרען. ס'האט מיר גע'ראהט א גרויסע געפאהר היינט אבער פיהל איך מיך פערזיכערט געגען דעם אומגליק. אלס צייכען פון דער דאזיגער טיפער דאנקבארקייט דריק איך אוים מיין עפענטליכן דאנק
(—) K. Drelich,
ul. Napiórkowskiego Nr. 88.

קלאנג-קינא
MIMOZA
178 קילינסקיעגא

חיינט און פאלגענדע טעג!
דאס גרויסע קלאנג-מייסטערווערק א. נ.:
דער זינגער פון די בערג
אין דער הויפטראלע:
LAURENCE TIBETT
אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 ביטאג.
אויפ'ן ערשטן סעאנס אלע פלעצער 60 גר

טוך- און קארט-לאגער
Sz. Maroko
לאדז, באוואמיעסקא 2,
פראנט, 1-טער שטאק, טעל. 159-43
עמפפעהלט צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאמען- און הערען-שטאפען.
פאר שניידער – ספעציעלער ראבאט.

מאטארען
עלעקטרישע נייע און געניצטע, ביליגסטע קוועלע.
רעפעראטור= ווערקשטעלען
בוי פון קאלעקטארען און איפרודערער.
אינסטאלאציעס עלעקטרישע פון אלע ארט
Reklamy NEONOWE
Inż. J. REICHER i S-ka, Południowa 28, tel. 21-000

טליתים=פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאלאמעיער, ווי אויך טליתים קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל ביי
א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1.
אין 2-טען טויער, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

די לייטונג פון בעוואוסטען ארטאדאקסישען לעהר=אנשטאלט
„תורה ודעת" פלאץ וואלנאשטשי 6
מאכט בעקאנט, דאס ס'ווערען אנגענומען תלמידים פון 5 ביז 13 יאהר. עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודעת", וואו ס'ווערט געלייגט גרויס אכט אויף די ערציהונג און דורך ארץ־ריגע אויספיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואס א יודיש קינד ברויך צו וויסען.
קינדער פון 4—8 יאהר ווערען געפרעגט און אויסגע-געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש. איינשרייבונגען ווערען אנגענומען טעגליך פון 8—11 פריה און פון 2—5 נאכמ.

די חנהלה פון די 7-קלאסיגע שולען
קאצענעלזאן=נחומאב
איז מודיע דאס פון נייעם שול-יאר אן, ד. ה. פון 1/9 1931 (י"ט אלול) ווערען די שולען רעארגאניזירט און ס'קומען פאר פאלגענדע ענדערונגען:

7-קלאסיגע שולע אויף דער נאד-לודקא 8. טעלעפאן 177-01 (צווישען נאוואמיעסקא און וואכאדניא) ווירד געענדערט אויף א
מ ע נ ע ר - ש ו ל ע
אג נעמט אן אין אלע קלאסען (אדו.) נור אינגלעך פון 5½ ביז 15 יאהר

פאר די אינגלעך פון ארטאדאקסישע עלטערן עגזיסטירט
א רעליגיעזער=חדר
וואו ס'ווירד געלערנט דורך די בעסטע מלמדים גרינדליך
חומש, רש"י, פסוק, גמרא ותוספות
אין הדר ווערען אנגענומען אינגלעך פון 4 ביז 15 יאהר.

אין די פרעבעל-שולע (שפיל-שולע) און אין ערשטען אדזיאל קענען אויך אויפג. ווערען מיידלעך פון 3—7 יאהר

7-קלאסיגע שולע אויף דער פאמארסקא 20. טעלעפאן 183-40 ס'וועלען אין דעם פארגרעסערטען לא-קאל געעפענט די קלאסען A. B. C. I. II. III. IV. (ארדויאלען 1 ביז'ן VII)
פיר קנאבען און מעדכען
אין שול צוואנג-עלטער פון 7—15 יאהר

א ספעציעלער פארבערייטונגס-קלאס פיר ענטוויקעלטע קינדער פון 5½ ביז 7 יאהר

ביי דער שולע עגז. א מוסטערהאפטע
פרעבעל-שולע (שפיל-שולע) פיר
קינדער אהן אונטערשייד פון ענטוויקלונג
פון 3½ ביז 7 יאהר
די פרעבעל-שולע ווירד געפיהרט אין דער פוילישער אונטעררייכטס-שפראך
לויטן סיסטעם פון פראפעס. מאנטעסארי מיט מוזיק און ריטמיק.

פיר פיזיש שוואכע קינדער ווי אויך פיר אונבעמיטעלטע עגזיסטירט א נאכמיטאג-שולע ביז 50% פידינער. נאכמיטאג פרעבעל-שולע.

וויכטיגע בעמערקונג!
1) די 7-קלאסיגע שולע און רעליגיעזער חדר אויף דער גאס נאד-לודקא 8 (ביי נאוואמיעסקא) איז די געהאוגשענע אנשטאלט פיר די עלטערן, וועלכע בלאנדזשען צווישען צוויי וועלטען און זוכען צו פאראייניגען די מאדערנע וועלטליכע בילדונג און ערציהונג מיט'ן אידישן רעליגיעזען חדר ר. ה. לסודי קודש מיטלטגדי חול.
2) די שולע ערלעדיגט פאר די עלטערן דאס איבערטראגען די קינדער פון אנ-דערע שולען, ווי אויך אלע פארמאליטעטען לגבי דער שול-מאכט (וויזע און אנדערע וואזואניעס).
די קאנצעלעריע פון דער שולע אויף פאמארסקא 20 איז טעטיג פון 5 ביז 8 אוו.
נאדלודקא 8 „ „ „ „ „ 12 „ 2 נ.מ.

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
Józefa ABA
z prawami gimnazjów państwowych
w Łodzi, Zielona 10, tel. 122-12.
איינשרייבונגען פון ניי-אריינטרעטענדע שילערינס נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיום פון 10 פריה ביז 13 נאכמיטאג.
Dyrektor (—) J. AB.

בחצי חנם **מחזורים** בחצי חנם
שול=ביכער, ספרים, טליתים, שרייב=מאטעריאל
ווסכאדניא 34, פראנט-געשעפט
ווי אויך איינגאנג דורכ'ן טויער
צו בעקומען אלע ארט ספרים און לעהר-ביכער און אל-שפראכען, ספעציעלער אויסוואהל פון מחזורים, אויך די וועלט-בעריהמטע ווילנער פויגים מחזורים. אויך מיט פוילישע איבערזעצונג, ש"ס, חומשים, משניות, מדרשים, סדורים, טליתים, גארטלען, קאפלען, ציצות, מזוזות. צום נאהען שול-סעזאן פערקויף פון אלערליי שול-ביכער, אויך שרייב-מאטעריאל, אזוי אז דאס שול-יונגעל קאן זיך אלעס איינ-קויפען אויף איין אָרט און צו רעעלע פרייזען.
פאר שול-קינדער גרויסע הנחות. געדענקט דעם ארטעס:
ווסכאדניא 34. פראנט-געשעפט,
אדער דורכ'ן טויער.

קוואליפיצירטע
פע-דע-
ארביטער
קענען זיך מעלדען
פלאץ וואלנאשצי 6
אין סוויטער-פאבריק.

השבת אבדה.
ס'איז פערלוירען געווארען א בלאנקא-וועקסעל אויף 200 זל. אויסגעשטעלט פון יאקוב לאסקי, זשירענט ל. שגמור. דער בלאנקא-וועקסעל ווערט ער-קלערט פאר אונגילטיג. אפ-צוגעבען געגען בעלוינונג צו וו. נאשעלסקי, דרעווי-נאווסקא 7. 6213

Dr. med. N. ROZEN
STOMATOLOG
צוריקגעקעהרט
Andrzeja 7, tel. 216-57.

ס'ווערט געזוכט
א קוואליפיצירטע
האנד - נייהערין
צו סוויטערס.
זאוואדזקא 26, וו.13
ביי ראפאפארט.

יעדער איינציגער
מעבעל
האט זיך אי-בערצייגט, אז פאר דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו צאהלט די העכסטע פרייזען
א.ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 00-191.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

„SANATO"
כירורגיש=וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. איינגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער=סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאקאוו
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען=אינסטיטוט
און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1—2
ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד"ר יוסטמאן נערוועז-קראנקה. פון 12—2
ד"ר סטופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון 1—1½
ד"ר קאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערען-קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2
נ. ראזעס צאהן - ארצט פון 9—1
א.גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3—7
צאהן-מגדהיילונג, בעלייכטונגען, קאראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטען איז שטאט.

קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

עס איז נויטיג
עס ווערט געזוכט מאשין-נייערינס צו סוויטערס, ראזמארין, פאלודניאווא 36, וואוינונג 5. 6223

שטריקער ארבייטער צו דיגע מאשינען קאנען זיך מעלדען זאפארט, ביי מעשבערג, נאוואמיעסקא 26

שטריקער צו סוויטערס קענען זיך מעלדען ביי א. פינקעלשטיין, פיעטריקאווער 64. 6222

א שיק-יונגעל קען זיך מעלדען, אויך א קליין מעדעל צו העפטען פולנאצנא 19, ביי דרעסלער.

נויטיג א קירזשנער-געזעלען ווסכאדניע 42 ביי דאנציגער, פראנט, 1-טער שטאק. 6220

קירזשנער-געזעלען זענען נויטיג אין קירזשנער-ווערקשטעל ווארשאווסקי, בזשעזינער 57. 6209

א גוטע האנד-נייערין צ וסוויטערס און אויך א לערנ-מעדעל, צוקער, ווסכאדניע 57. 6218

אויספערטיגערינס צו טריקא-וועש ווערט פון זאפארט געזוכט, מעלדע זיך באוואמיעסקא 28, פראנט, 1-טער שטאק. 6219

א קוואליפיצירטער שטריקער קען זיך זאפארט מעל-דען פיעטריקאווער 88 וו. 47. 6216

לאקאלען
א געוועלב צו פערמיטען, געאייגנעט אויף א פריזיר אנשטאלט אדער טישלעריי, עווענטועל אנאנדערע ווערקשטעל Przędzalniana 84, Rodzik

פערשידענעס
א שדכן וואס פערקעהרט אין רייכערע הייזער זאל תיכף זיך ווענדען מיט א אפערטע צו די אדמ. „נייער פאלקסבלאט" פאר „א. ז." 6205

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6—דיג א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען ביי טאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „
פאר מיליטער-שורה: נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „
פיער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.